

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Primvs. Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](#)

Cont. 4.
concl. obji-
citur,

August.
cyril.
Dama-
scus.
Solus.

Contra vi-
tum concl.
obji.

Conf.

Solit.

ad conf.

CONTRA QVARTAM conclusionem est hoc A argumentum: Illa scientia, cuius obiectum addit differentiam accidentalem ad obiectum alterius, est illi subalternata, vt dicitur in primo Poster. cap. 12. at huius tractatus siue parti obiectum, scilicet Christus addit differentiam accidentalem ad obiectum Theologæ, quod est Deus; ergo. Probatur hac minor; quia Christus ad rationem Deitatis addit humanitatem terminatam per Verbum, vel vñctam oleo Deitatis, vt docent Augustinus in lib. de Dono perseverantie, cap. 24. Cyril in lib. de Incarnatione, cap. 25. Damascenus in lib. de Fide cap. 3. & alij; sed hæc sunt accidentaria Deo; ergo. Respondetur maiorem non esse veram, nisi cum triplici conditione. Prima est, vt illa differentia accidentalis predictetur de subiecto, cui additur in materia contingentia. Secunda, vt consideretur sub diuerso lumine. Tertia, vt principia subalternata manifestentur in lumine subalternatis, que hic locum non habent; quia id, quod addit obiectum huius tractatus ad obiectum Theologæ, predicitur de illo per se, & constituit propositionem in materia naturali: Nam hæc propositione: Deus est homo, est in materia naturali, & est propositione per se ratione suppositi, vt supra diximus ex D. Tho. Deinde scientia de Christo Deo, & homine conclusiones deducit ex principijs eodem habitu, & lumine fidei creditis, quo nota & credita sunt alia principia nostræ Theologæ; ac proinde scientia de Christo sub eadem ratione formaliter obiecti, vt res est, & vt obiectum, scilicet sub ratione Deitatis, & sub ratione diuina reuelationis mediante cognoscit suas conclusiones, sub qua suas considerat nostra Theologia. Est igitur scientia de Christo nostræ Theologæ pars: non autem scientia ab ea diuersa, & illi subalternata.

CONTRA VLTIMAM conclusionem est ar-
gumentum iam supra solutum, videlicet: Christus est quoddam singulare contingens, & ens per accidens; ergo per se non pertinet ad scientiam Theologæ. Consequentia probatur: quia scientia est de vniuersalibus, & necessariis, & de entibus per se. Antecedens vero probatur: quia Christus est hic homo potens desicere & mori; & cum duas includat naturas, scilicet diuinam & humanam non potest esse, nisi ens per accidens. Et confirmatur: quia de alijs singularibus in diuina scriptura reuelatis, vt de Abraham, Moysè, & David, non est Theologia, sicut nec de Diluvio, & Arca Noë; quia sunt singularia contingenta. Respondetur falsum esse antecedens, iam enim supra dictum est scientiam esse posse de contingentibus, si cognoscatur per infallibiles causas, quales sunt ordo diuina prouidentia, & omne decretum diuina voluntatis, nec Christus est ens per accidens, sed ens per se, vt ante diximus. Ad confirmationem dico, in diuina scriptura quedam singularia recentri ad instructionem, & utilitatem fidelium; & quedam etiam, ex quibus possunt deduci conclusiones, qualis est Beatissima Virgo Maria cum plenitudine gratiae, & alijs perfectionibus in Euangeli narratis, & Ioannes, vt Christi Praecursor cum officio praedicandi, & baptizandi. Ex his enim veluti fide creditis nostræ Theologæ principijs Sancti Patres, & alij Theologi scholastici multas deducunt conclusiones, quibus vt veritatibus media te reuelatis instruuntur fideles, & vt regulis in actionibus diriguntur. Quodam autem alia referuntur in eadem diuina scriptura singularia,

ex quibus nulla deducuntur conclusiones, & de ijs intelligendum est id, quod ait S. D. in prima par. quest. 1. art. 2. ad secundum. Vbi sic loquitur: Singulare traduntur in sacra doctrina, non quia de eis principaliter tractetur; sed introducuntur tunc in exemplum vita siue in scientijs moralibus, tam etiam ad declarandum auctoritatem virorum, per quos ad nos reuelatio diuina processit, super quam fundatur sacra scriptura, siue doctrina. Quod autem de talibus singularibus sermo sit, pater ex argumento illius articuli 2. In eo namque proferuntur distinctè tria tantum singularia, scilicet Abraham, Isaac, & Iacob: Ex quibus non appetat in nostra Theologia deduci conclusiones, nisi forte ratione aliquarum actionum ab ipsis, vel circa ipsos à Deo gestarum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Deum incarnari. Cum enim Deus ab eterno sit ipsa essentia bonitatis, sic o-
ptimum est ipsum esse sicut ab eterno fuit. Sed Deus ab eterno fuit absque omni carne. Ergo conuenienter est ipsum non esse carni vnitum. Non ergo fuit conueniens Deum incarnari.

Contra: Qua sunt in infinitum distantia, inconvenienter iunguntur: sicut inconveniens iunctura es-
set, si quis pingueret imaginem, in qua humano capiti ceruix iungeretur equina. Sed Deus, & caro in infinitum distant: cum Deus sit simplicissimus, caro autem maximè composta, & præcipue humana. Ergo inconveniens fuit quod Deus carni vñtetur huma-
na.

Praterea: Sic distat corpus à summo spiritu, sicut malitia à summa bonitate. Sed omnino inconveniens est, quod Deus qui est summa bonitas, malitiam asserueret. Ergo non fuit conueniens, quod summus spiritus increatus corpus asserueret.

Praterea: Inconveniens est, vt qui excedit magna, contineatur in minimo, & cui imminet cura magnorum ad parus se transferat. Sed Deus, qui totius mundi curam gerit, tota rerum vniuersitas capere non sufficit; Ergo videtur inconveniens, quod intrat corpus vagientis infantia lateat, cui parum putatur vniuersitas: & tandem à sedibus suis absit ille Regnator, atque ad unum corpusculum totius mundi cura transferatur: vt Volustianus scribit ad Augustinum.

ES contra: illud videtur esse conuenientissimum, vt per visibilia monstrarentur invisibilis Dei: ad hoc enim totus mundus est factus: vt patet per illud Apost. Rom. 1. invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspicuntur. Sed sicut Damascus dicit in principio tertij lib. per Incarnationis mysterium monstratur simul bonitas, & sapientia, & iustitia, & potentia Dei vel virtus. Bonitas quidem, quoniam non despexit proprijs placentis inseparabilem. Iustitia vero: quoniam hominem vñcto non alio, quam homine fecit vinci tyrannum, neque vi eripuit ex morte hominem. Sapientia vero: quoniam inuenit difficultimi preter decentissimam solutionem. Potentia vero: siue virtus infinita: quia nihil est maius quam Deum fieri hominem. Ergo conueniens fuit Deum incarnari.

Respondeo dicendum, quod unicuique rei conueniens est illud, quod competit sibi secundum rationem propria naturæ: sicut homini conueniens est ratione, quia 2. q. 1. art. 1. 2. ad 1. Ebd. 3. q. 2. 4. 4. q. 1. art. 1. 5. q. 1. 6. 2. 2. q. 1. 7. q. 2.

Forma Textus.

ri, quia hoc conuenit sibi inquantum est rationalis secundum naturam suam. Ipsa autem natura Dei est essentia bonitatis: ut patet per Dionysium primo capitulo diuin. nom. Vnde quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est Deo. Pertinet autem ad rationem boni, ut se alij communicet: ut patet per Dionysium quarto capitulo diuin. nom. Vnde ad rationem summi boni pertinet, quod summo modo se creatura conueniet: quod quidem maxime sit per hoc quod naturam creatam sic sibi coniungit, ut una persona fiat ex tribus, scilicet verbo, anima, & carne, sicut dicit Augustinus in Trinitate. Vnde manifestum est quod conueniens fuit Deum incarnari.

Infrasq. 2. art. 6 ad. Et 3 dist. 1. q. 1. art. 1. Ad primum ergo dicendum, quod Incarnationis Mysterium non est impletum per hoc, quod Deus sit aliquo modo a suo statu immutatus, in quo ab aeterno fuit: sed per hoc, quod novo modo se creaturae vniuit, vel potius eam sibi. Est autem conueniens, ut creatura, que secundum rationem suam mutabilis est, non semper eodem modo se habeat. Et ideo sicut creatura incepit esse cum prius non esset, ita conuenienter, cum prius non esset unita Deo in persona, postmodum ei fuit unita.

Ad secundum dicendum, quod unius Deo in unitate personae, non fuit conueniens carnis humana secundum conditionem sua naturae: quia hoc erat supra dignitatem ipsius; conueniens tamen fuit Deo secundum infinitam excellentiam bonitatis eius, ut sibi eam uniret pro salute humana.

Ad tertium dicendum, quod quelibet alia conditio, secundum quam creatura quacunque differt a creatore, à Dei sapientia est instituta, & ad Dei bonitatem ordinata: Deus enim propter suam bonitatem cum sit inveniens, immobilitas, & incorporeus produxit creaturas mobiles, & corporeas. Et similiter malum penale à Dei iustitia est in introductum propter gloriam Dei: malum vero culpe committitur per recessum ab arte diuina sapientia, & ab ordine diuinae bonitatis: & ideo Deo conueniens esse potuit assumere naturam creatam, mutabilem, corporam, & penitatem subiectam: non autem fuit ei conueniens assumere malum culpe.

Ad quartum dicendum, quod sicut Augustinus respondet in Epistola ad Volusianos. Non habet hoc christiana doctrina, quod ita sit Deus infusus carni humanae, ut curiam gubernandæ vnuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corporisculum, quod contractum transtulerit: bonum enim est iste sensus, natus nisi corpore a valentium cogitare. Deus autem non mole, sed viritate magnus est: unde magnitudo virtutis eius, nullas in angusto sentit angustias. Non est incredibile, si verbum hominis transiens, simul audiatur a multis, & a singulis totum, quod Verbum Dei permanens, simul ibique sit totum. Vnde nullum inconveniens sequitur Deo in carnato.

Sensus quæsti.

Tres sunt in hoc titulo termini, quorum significatio diligenter est obseruanda. Primum est dictio illa Deum, cuius in hoc loco significatio validè communis est: abstrahit enim ab hoc Deo essentialiter subtilitatem communis Patri, & Filio, & Spiritui sancto, & à qualibet diuino supposito personaliter, & relativè subtiliter: de hoc enim Deo tribus personis communis, & de singulis, ac simul etiam omnibus personis peculiares in quaestione tertia definitæ superintendunt difficultates. Duo alij termini sunt verbum illud incarnari, & nomen illud conueniens; quorum significations explicitant accurate Caetanus, Valentia, & Vasquez super hoc art.

Caiet.
Valentia
Vasquez.

CONCLUSIO est: Conueniens fuit Deum incarnari. Probatur duplicitate: Primo in argumento ad oppositum: Illud videtur esse conuenientissimum, ut per visibilia monstrarentur inuisibilia Dei; at per Incarnationis mysterium monstrantur inuisibilia Dei; ergo. Maior probatur, quia totus mundus ad hoc est factus, ut patet ex Apostolo Rom. 1. dicente: Invisibilia Dei per ea, que facta sunt intellectu conficiuntur. Minor probatur auctoritate Damasceni dicentis per Incarnationis Mysterium monstrari simul bonitatem, sapientiam, iustitiam, & potentiam, &c.

Secondum probatur in corpore, quia ad rationem summi boni, quod est Deus, pertinet, ut summo modo se communicet; ergo conueniens fuit Deum incarnari. Probatur consequentia; quia sumum bonum, quod est Deus, per hoc summo modo communicatur, quod naturam creatam sic sibi coniungit, ut una persona fiat ex tribus Verbo, anima, & carne, ut ait Augustinus; hoc autem est incarnari. Antecedens autem probatur: Quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est summo bono, quod est Deus (intellige modo suo,) sed pertinet ad rationem boni, ut alij se communicet; ergo ad rationem summi boni, quod est Deus, pertinet, ut summo modo creatura se communicet. Maior probatur. Quia unicuique rei conueniens est illud, quod competit illi secundum rationem propriæ naturæ; at ipsa natura summi boni, quod est Deus, est ipsa essentia bonitatis; ergo quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est summo bono, quod est Deus. Maior huius argumenti probatur exemplo hominis, cui conueniens est ratiocinari; quia hoc conuenit illi, inquantum est rationalis secundum naturam suam. Minor est Dionysij in 1. capitulo de diuin. nominis.

Expositio Textus.

DHIC aduertere PRIMO Vasquez absque Vasquez ratione, & non sine confusione plures syllogismos in textu sibi confingere; cum tamen sit unus, planissimusque discursus, ut patet ex forma supra notata, & ex ea, quam huic adhibet litteræ Caietanus.

SECONDUM obseruandum est D. Thomam cursu præsentis articuli nolle probare mysterium Incarnationis iam esse factum, aut fieri debuisse; sed supposita revelatione dicti Mysterij, rationem adducere probantem illud diuinæ maiestati fuisse conueniens.

TERTIO circa propositionem illam D. Thomas: quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est Deo, nota subtilem Caietani expositionem: Aliud est (inquit) logia de ratione boni, & aliud de ratione talis boni, puta Angelici, Celestis, Humani, nec ad rationem talis boni multa pertinet, que ad rationem boni, ut bonum est, non attinent: latiare namque ad bonitatem pertinet Canis, & ratiocinari ad bonitatem hominis, quorum tamen neutrum ad rationem spectat boni simpliciter: atque ideo neutrum Deo conuenient, sed tantum illud omne, quod ad rationem boni pertinet absolute sumptu, congrue Deo tribuitur, qui est ipsa bonitatis essentia. Eandem expositionem sequitur Medina. Radix cuius est communis illa differencia perfectionum. Quedam enim sunt, quæ in suo proprio, ac formalí conceptu dicunt perfectiōnem cum nulla imperfectione; sicut substantia intel-

intellectus, & sapientia, & he dicuntur perfectio-
nes simpliciter: quādam verō sunt, quā in suo
proprio ac formalī conceptū claudunt imperfe-
ctionem, vt humanitas, risibilitas, & quālibet
rerum creatarum species, & eārum proprietates;
quārum conceptus modum essendi claudunt imper-
fectum, quo res vna distinguitur ab alia, vt
ait S. D. prima par. q. 13. art. 3. ad 1. & ha nunc
cupantur perfectiones in genere, siue secundum
quid. Constat autem ex dictis in prima par. Deo
non conuenire formaliter, nisi perfectiones sim-
pliciter. Cum itaque bonum, vt bonum est, in
sui ratione formalī dicat perfectionem absque
vila imperfectione: tale verō bonum multipli-
cem in sui ratione claudat imperfectionem; con-
sequens est, principium illud: *Quicquid pertinet
ad rationem boni, conueniens est Deo, de ratione
boni, vt bonum est, siue absolutè sum-
pti accipiendo esse;* non autem, prout eti-
am extenditur ad tale bonum, quatenus tale
est.

Vasquez
obj. 10.

Solutio.

Caiet.

Explicitur
senus illius
propositio
nū: Pertin-
et ad rati-
onem boni,
vt se alijs
comunicet.

*Sed expositionem hanc, vt minimè necessariam,
& alienam à sensu D. Thom. reiicit Vasquez. Nō
enim (inquit) colligit S. Thom. quicquid est bonum,
Deo conuenire; sed quicquid pertinet ad rationem bo-
nitatis, hoc est, quicquid consentaneum est bonitati.
Deo conuenire, qui est summa bonitas: ridere autem,
& similia non pertinent ad rationem bonitatis; sed
sunt quedam entia participantia bonitatem, & sunt
bona aliqui rei contenientia secundum naturam pecu-
liarem ipsius. Hæc Vasquez. Verū hæc censura
ex minus attenta textus inspectione procedit;
quamvis enim non afferat S. D. Quicquid est bo-
num, Deo conuenire; non tamen ait: Quicquid
pertinet ad rationem bonitatis, vt fingit Vas-
quez, sed: *Quicquid pertinet ad rationem boni, esse
Deo conueniens.* Constat autem singulas rerum
species, puta hominem, Leonem, Canem, &c.
esse quādam bona, & ad rationem bonitatis eorū
pertinere naturales eorum proprietates & differentias. vt patet ex prima parte, quest.
5. art. 1. ad primum; quā tamen ad rationem bo-
ni absolutè sumpti minimè pertinent. Poteſt i-
gitur in illo principio: *Quicquid pertinet ad ra-
tionem boni, est Deo conueniens*, duplicitate accipi
ratio boni: *Vno modo pro ratione boni,*
quatenus bonum secundum totam suam la-
titudinem ad omne boni genus, speciem,
& modum est extensum: & hoc modo non
sumitur hic à D. Thom. ratio boni: fal-
sum enim est illud principium; quia multa
pertinent ad rationem specialium bonorum,
quā Deo non conueniunt, vt esse discursuum,
esse risibile, esse latrabile, &c. *Alio modo sumi*
potest ratio boni, quatenus bonum haud exten-
ditur ad hanc, aut ad illam boni naturam creatam;
sed absolutè consideratur, & in hoc sensu veri-
sum est dictum principium, vt ostendimus.
Debuit itaque Caiet. vt bonus expositor prae-
missa dubitatione, multiplicem terminorum
sensus declarare.*

QVARTO, pro intelligentia illius minoris
propositionis videlicet: *Pertinet ad rationem boni,*
vt se alijs communiceat, notandē sunt, & breuiter
explicanda quinque distinctiones. **Prima distinc-**
tiō est: communicare se alijs duplicitate potest ad
rationem boni pertinere: *Vno modo*, vt existens de-
citus intrinseca ratione: *Alio modo*, vt eius natura
conueniens: & in utroque sensu bene potest in-
telligi communicationem pertinere ad ratio-
nem boni, vt ex statim dicendis eluceat.

A Secunda distincō: Boni communicatio dupli-
citer sumi potest, scilicet in actu, & in aptitudi-
ne: secundum actum dicitur bonum se commu-
nicare: secundum aptitudinem autem dicitur es-
se communicatum. **Priori modo** sumpta com-
municatio non pertinet ad rationem boni, vt in
eius propria, & intima ratione clausa, alioquin
in Deo non fuisset ab æterno ratio bonitatis,
cum ad extra se non communicaverit ab æterno;
sed in tempore: nullam igitur bono se commu-
nicanti perfectionem addit necessariò actualis
boni communicatio, sed illi tantum, cui
fit communicatio: *Vt enim ait S. D. in i. cont.
gent. cap. 93. Finis ultimus, propter quem Deus vult om-
nia, nullo modo dependet ab ijs, que sunt ad finem, nec
quantum ad esse, nec quantum ad perfectionem ali-
quam: & idē non vult alicui suam bonitatem commu-
nicare, ad hoc, vt sibi exinde aliquid accrescat; sed quia
ipsum communicare est sibi conueniens, sicut fonte bo-
nitatis. Dare autem, non propter aliquod communi-
dum ex datione expectatum, sed propter ipsum bonita-
tem, & convenientiam dationis est actus liberalitatis,
vt patet per Philosoph. in 4. Ethic. Deus igitur est maxi-
mè liberalis, & vt Avicenna dicit, ipse solus liberalis
propriè dici potest: *Nam omne aliud agens prater ip-
sum ex sua ratione aliquod bonum appetit, vel acqui-
rit, quod est finis intentus.* Hæc ibi Sanctus Thomas.
Non est igitur actualis communicatio ad inti-
mam boni rationem pertinens, sed eius tantum
natura consentanea, vt loco supra notato declarat
S. D. Posteriori verō modo accepta communicatio
ad ipsam boni rationem, siue naturam intimè
pertinet: ratio enim communicatiui est ratio
perfectiui, vt patet ex ijs, qua latè diximus in
prima parte, quest. 5. art. 1. Controu. vniac: ac proinde
bonum esse ad alterum communicatiuum i-
dem est, quod esse alterius perfectiuum. Cum i-
gitur ratio boni sit ratio perfectiui (hanc enim vt
propriam addit bonum super ens, vt ostendimus
in allegata Controversia) consequens est, ra-
tionem communicatiui sicut & perfectiui ad
intimam & essentiale boni rationem perti-
nere.*

Tertia distincō: Duplex est boni communi-
catio: *Altera intentionalis;* & hanc bonum exer-
cit, quatenus causam mouet agentem ad sui ap-
petitum secundum finalem causalitatem; sic en-
im bonum dicitur esse sui diffusuum, vt ait S.
D. prima par. q. 5. ar. 4. ad secundum, & de Verit.
quest. 21. ar. 1. Altera est boni communicatio realis,
qua duplex est; quadam enim est proflus extrin-
seca, quam scilicet agit bonum media operatio-
ne cause agentis ab eo mota ad aliquid agenti si-
mili producendum, vt ait S. D. in primo cont. gēt.
cap. 37. ratione 4. Cuius verba sunt: *Ratio boni est
ex hoc, quod est appetibile, quod est finis, quā etiam
mouet agentem ad agendum, propter quod dicitur bo-
num esse diffusum sui esse.* hæc autem diffusio Deo
competit: ostensum est enim supra, quod Deus est alijs
causa effendi, si ut per se ens necesse esse. Hæc S. Th.
Quæ verba exponens Ferrarensis ait, boni co-
municationem per utramque fieri causalitatem,
scilicet finalē, & efficientem, & Deum causam
esse bonitatis in genere causa efficientis; quia
est primū agens, à nullo dependens, & in ge-
nere causa finalis; quia est ultimus finis: cuius
gratia omnia sunt, & sunt; & ideo S. Thomam
in utraque causa, scilicet efficiente, & finali, ex
ratione boni probasse propositionem illam: Co-
municatio esse, & bonitatis ex bonitate procedit, vt os-
tenderet illam in utraque causalitate veram:
Cum enim omne agens, & aliud sibi simile pro-
ducens, agat propter finem, & Deus, qui est
ipsi

ipsa essentia bonitatis, sit supremum agens & ultimus finis, secundum utramque causalitatem, nimirum finalē & efficientem, agendo scilicet propter suam bonitatem ut finem, producit Deus creaturam sibi similem suam illi bonitatem communicando.

Altera est boni communicatio realis, qua vna res seipsum, suamque individuam entitatem alteri communicat, quæ idè non incongruè nominatur *intrinseca*, qua duplex est: *Vna* imperfectionem supponens in communicato, non minus ad eius perfectionem ordinata, quam ad illius cui fit communicatio: & hæc fit tam secundum genus causæ materialis, vt cum materia formam recipiens se ipsum illi communicat, quam secundum genus causæ formalis, vt cum forma materiam actuat, seipsum suamque perfectionem illi communicans, & sui esse in toto resultante complementum acquires. *Altera* communicatio est nullam in communicato supponens imperfectionem, nec ullam eidem afferens perfectionem, sed illi tantum, cui fit eiusdem numero bonitatis communicatio; *quod duplíciter evenit*, *quodam* enim æqualem naturæ, & perfectionis illi, cui fit communicatio, confert dignitatem, vt patet in essentiæ diuinæ communicatione, quam Pater generatione communicat Filio, & Filius vna sibi Patrique communispiratione communicat Spiritui sancto: æqualem enim à Patre Filius, & ab utroque Spiritus sanctus, accipit in omni perfectione naturam. *Quodam* alia communicatio est, quæ non eiusdem confert naturæ dignitatem, sed infinita praber hypostasis unitatem: quomodo diuina persona, quæ in vna tantum fuit ab æterno Deitatis natura subsistens, cepit ex tempore diuina misericordia largiente in assumpta humanitate subsistere. Hunc autem esse summum ac perfectissimum communicationis modum inter eos omnes, quibus omnipotenti sua virtute potest se Deus communicare creaturæ, docet Angelicus Doctor in textu, & explicat eleganter, ac eruditè Caietanus, & post eum Medina, Suarez, & alij recentiores.

Quarta distinctio: Communicatio realis, & effectiva duplíciter sumitur: *Vno modo*, prout importat actionem metaphysicæ sumptam, quæ agentis perfectio est, de qua latè differimus *prima parte*, *q. 25. art. 1.* *Alio modo*, prout importat illationem effectus extra ipsum agens: hic sumitur communicatio secundo modo, vt etiam Caietan aduerit; quia de ea sermo est, quatenus effectum habet extra productum: Quaritur enim hic de Incarnatione, quæ non est actio Dei metaphysicæ sumpta, quæ Deus est, sed est, Deum fieri carnem, siue hominem, cuius terminus est Christus Deus, & Homo, siue Deum esse hominem, quod est esse substantiale in compositione consistens.

Vtima distinctio est: Communicatio duplex est: *Altera naturalis*, vt generatio Leonis ex Leone, & calefactio vel inflammatio ligni ex igne, & illuminatio aeris ex Sole: *Altera est voluntaria*, vt elemosynæ largitio, aut cuiuslibet in alterum beneficij ex electione facta collatio. Ad hunc modum spectant omnes illæ communicationes, quibus Deus, tam ut agens siue principium rerum omnium pertinentium ad ordinem naturallem, quam ut agens effectuum spectantium ad ordinem supernaturalem se multis ac miris modis creaturæ communicavit. Cum igitur ait S. D. ad rationem boni pertinere, ut se alij communicet, si de communicatione secundum aptitudinem sermo sit, hæc ad eius rationem inti-

A mam, id est, ad essentiam pertinet. Si vero de communicatione intelligatur secundum actum, haec ad boni rationem eatenus dicitur pertinere, quatenus eius est naturæ consentanea. Deinde boni communicatio sumitur in ea propositione indistincte, & absque limitatione ad modum aliquem determinatum, ex ijs omnibus, quos supra notauius, nec de ea loquitur S. D. prout actione metaphysica est existens in agente, ut eius perfectione; sed quo ad illationem effectus extra ipsum agens, ut ante diximus cum Caietano. Denique de communicatione sermo est communiter & indistincte, prout abstractus à communicatione per modum naturæ, & per modum voluntatis siue libertatis. Nam quemadmodum bonum, & eius ratio transcendentis est sub vna sua communissima ratione comprehendens, tam bonum secundum esse naturæ, quam bonam voluntatem; ac proinde bonum communiter acceptum sit abstractus, ac indifferens ad utrumque causandi modum, scilicet per modum naturæ & voluntatis, consequens necessariò est ut communicatio, quæ ad boni rationem dicitur pertinere, abstractus ab utroque causandi modo, nimirum per modum naturæ & voluntatis. Cum igitur affirmat S. D. in textu ad rationem boni pertinere, ut se alij communicet, indistincte accipiendum est, ita ut uniuersique bono communicatio congruat secundum illum modum; atque idè deducta proposicio, videlicet, *Ad rationem summi boni pertinet, ut summo modo se creature communicet, exponenda est addendo, siue subintelligendo, modo sue naturæ congruenti, siue fiat communicatio naturaliter, siue liberè, ut admonet eruditè Caietanus, quem alij sequuntur exppositores.*

D Ad cuius ampliorem euidentiam scito, diuinam bonitatem infinitam non minus conuenire personis, quam essentiæ: Cum igitur sit triplex communicationis modus Deo possibilis; *primus* intentionis seu per modum finis; *secundus* per modum efficientis: *tertius* per modum termini personalis naturam creatam terminantis & personantis: omnes hi modi Deo summo bono, & simplicissimo conueniunt, sed non eadem ratione: Nam ratione diuinæ potentiae communicatio Deo conuenit per modum efficientis: ratione vero bonitatis per modum finis: ratione autem personæ per modum termini naturam creatam terminantis, & suam illi subsistentiam tribuentis. Quamquam verum est, omnes hos communicationis modos ex summa Dei bonitate, quæ est ipsa Dei perfectio, veluti ex fonte deriuari. Cum itaque probat S. D. Deo esse conuenienter incarnari; quia ad rationem summi boni pertinet, ut summo modo se communicet creatura, nihil aliud intendit, nisi Deum posse tribus iam dictis modis se communicare, ac proinde conuenientem siue modum communicationis personalis iam factæ per Incarnationem: Cum præferim in hac vna tres omnes iam dictæ communicationes includantur: Deus enim omnipotenti sua virtute naturam humanam propter suam infinitam bonitatem hominibus manifestandam, & communicandam Verbo coniunxit in unitate personæ simpliciter infinitæ, tam in essendo, quam in terminando.

Postremo explicanda est veritas illius *Quis sit se-
propositionis assumptæ in probatione cor se-
fus illius
quentia, vñ. sumnum bonum, quod est Deus, per hoc propositio-
nem modo communicatur, quod naturam creatam
nis: sumu-
sive sibi coniungit, ut una persona fiat ex tribus, Verbo, est Deus
Anima, & Carne: Cuius sensum hic aperit subtili-
per hoc
ter, &*

summo modo communiceatur, &c.

12
ter, & eruditè Caiet. §. In tertia consequentia. Et Medina in responsione ad suum ultimum argumentum, & Suarez in Commentario. Sed opere pretiū erit eam ex diuinis litteris amplius explicare, & illi ex earum auctoritate robur adiungere. Et primo occurrit dictum illud Apostoli ad Ephes. 1. Proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, qua in Cœlo, & qua in terra sunt in ipso. Quod ideo dictum est: quia non solum omnes rerum gradus, & ordines adunantur in Christo, & ad unitatem Verbi diuini personalem eleuantur; sed etiam quia omnia propter hominem facta sunt, & eō reparato, omnia dicuntur restaurata, vt ait in Commentario S. D. & explicat in 4. sent. dist. 48 q. 1. a. 1. Verbum autem instaurare, idem est, quod recapitulare seu colligere, vt ibi Caiet. aduertit: dicitur igitur Deus in Christo ea, quæ sunt in Cœlo, instaurasse, id est ad Christum collegisse, quatenus omnes Angeli sub Christo capite & Domino sunt collecti, & quatenus eorum ruina per Christum fuere reparatae locando homines in sedibus eorum, qui ceciderunt. Ea verò quæ sunt in Terra dicuntur ad Christum fuisse collecta: primo: quia totum genus humanum sub eius redemptione, iudicio & potestate fuit adunatum, & illi veluti membra suo corpori copulatum. Secundo: quia omnia sub rerum vniuersitate comprehensa sub imperio Christi colliguntur in miraculis, & in reuelatione saeculi post resurrectionem futuri. Quod etiam Luc. 10. Christus significauit, dicens: Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. I. mea subdita potestati per eam examinanda, & restauranda; quia, sicut ait Athanasius à D. Th. relatus in Catena aurea: Quemadmodum per Verbum omnia in principio introducta sunt in esse, ita cum Verbum caro factum est, in ipso omnia restaurantur. per Incarnationis enim Myst. quandam excellentem acquirit vniuersum integratitudinem: quia nimis ordinum omnium possibilium naturæ, s. gratiæ, & vnionis hypostaticæ recipit complementum: ex totius vero perfectione ad singulas etiam eius partes perfectio deriuatur: quod etiam diuina scriptura significat, quæ cum Gen. 1. de singulis operibus Dei dixisset videt Deus, quod esset bonum, &c. De omnibus tamen illis operibus simul sumptis dicit in fine cap. Videtque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Cuius ratio iam dicta est; quia scilicet ex totius vniuersi complemendo, & graduum omnium integritate in singulas etiam partes, & gradus redundat integritas, & ob hanc causam Ioh. 3. dicitur Incarnationem Verbi ex vniuersi dilectione procedere; sic enim ait Deus dilexit mundum, ut filium suum vngenitum daret. Quæ verba Caietanus exponens ait, ex Incarnationis Mysterio vniuersi, non per redundantiam, aut ex consequenti fuisse deriuatum; sed ex directa, & prima intentione Dei mysterium hoc fuisse factum, & ad bonum vniuersi destinatum; & ideo Dominum dixisse: Sic Dens dilexit mundum: non autem, Sic Deus dilexit hominem; quia homo pars est mundi, & bonum partis pars est boni totius. Creatori verò mundi magis debuit assignari dilectio totius quam dilectio partis, & quemadmodum (inquit) Deus creando, singula creat ut partes vniuersi, atque adeo, ut vniuerso congrua, & propter illius bonum, ita instaurando singula facit vniuerso consona, ut intelligamus, ex ordine gratiæ nullum vniuerso accidere detrimentum, sed illi perfectionem, & complementum adiungi: Et ideo Iustinus in expositione fidei, & Damascenus lib. 3. cap. 6. Sacramen-

A tum Incarnationis vocant œconomiam, id est dispensationem totius vniuersi. Propterea Mater vltimo præcipit Dominus Apost. dicens: Prædicate euangelium omni creatura: nomine verò omnis creatura intelligitur homo, vt ait Greg. Nom. 29. in Euang. sicut etiam Rom. 8. cum dicitur: omnis creatura ingemiscit & parturit: eodem complexo vocabulo intelligitur homo, vt ait Augustinus in lib. 83. Questionum, q. 67. Ratio verò est: quoniam hominis natura præ ceteris sensibiliū naturis nobilissima rerum omnium, tam corporearum, quam incorporearum continent gradus; & ideo, uno homine ad unitatem Verbi Diuini personalem eleuato; ac per hoc summa perfectione decorato, omnes creature censemur eleuatae, & eadem perfectione decoratae. Vnde propter illam rerum omnium continentiam Sap. 1. dicitur: & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis: vbi Clofia per ea verbas: & hoc, quod continet omnia, dicit hominem significari; & ob eandem causam ibidem, c. 10. vocatur Adam pater orbis terrarum; quoniam, vt ibi Lyranus exponit, gradus omnes rerum naturales in homine continentur. Et ideo I. Matth. 5. & alibi homines vocantur Mundus; quia scilicet intra sui natura continent vniuersa; assumpta igitur, & eleuata ad unitatem Verbi personalem humanitate, non illa tantum; sed omnes etiam aliae creature summa illi communicari possibilem perfectionem sunt adeptæ. Quare Nissenus lib. de vita Moysi, ait Christum in antiquo tabernaculo fuisse prefiguratum; eo quod typum gereret vniuersi ob graduum rerum omnium continentiam in huminitate.

RESPONSIONES ad argumenta D. Thom. explicat latè Suarez in suo Commentario ad hunc art. &c.

SECUNDA CONTROVERSIA.

De sensu Conclusionis D. Tho. quomodo scilicet intelligendum sit Deo fuisse conueniens incarnari.

D **V**æ sunt expositorum sententie. Prima est cuiusdam recentioris viri doctissimi, qui dicit quatuor. Primum est, Incarnationem Verbi fuisse conuenientem Deo, vt ortam ex principijs & essentia bonitatis diuinae. Secundum, Incarnationem Verbi non conuenire illi necessario & semper; sed liberè iuxta naturam Dei, & in certa dispositione scilicet quando ipse decreuit. Tertium est hoc, quod est Deum se actu communicare per Incarnationem, saltem virtualiter, magis per se & magis naturaliter illi conuenire, tanquam ortum ex principijs sua essentia & bonitatis, quam potentia ad incarnationem, & communicandum se. Quartum est, quod D. Tho. ait, ad rationem summi boni pertinere, vt se summo modo communiceat creatura per Incarnationem, non loqui de potentia ad se communicandum, sed de actuali communicatione.

Secunda sententia est Suarezij dicentis, si sermo sit de actuali communicatione, posse dici esse de ratione boni se communicare, non vt intrinsecum, sed vt natura consuetaneum & proportionem eius, licet nec necessariò illi conueniat, nec perfectionem addat, sed supponat. Et hoc sensu (inquit) bene concluditur Incarnationis opus esse conueniens Deo secundum rationem bonitatis eius: ac si diceretur conueniens esse homini liberali bona sua cum alijs communica-

Secundus sententia Suarez;

re: & quia haec videtur esse sententia D. Th. Cap. A
i etani, Medinae, & aliorum; ideo supposita Caie-
tani doctrina, & ijs, que ad huius partis declara-
tionem supra notauius in expositione textus; alia
quædam evidenter ad huius veritatis proba-
tionem principia proponeamus.

Resolutio.

SCIENTVM est primò ex D. Tho. & Caiet. 1.2:
q. 10. a. 1. ad 2. dupliciter aliquid esse natura-
le: Vno modo, vt consequens formam; & hoc
semper actu inest, sicut calidum igni: Alter modo,
vt consequens materiam seu potentiam; & hoc
non semper actu inest; sed quandoque secun-
dum potentiam tantum; sicut motus, qui est a-
ctus existentis in potentia, & ea quæ pertinent
ad motum, vel quæ sequuntur motum in rebus
naturalibus. Ignis enim non semper mouetur
suum, sed quando est extra locum suum; & vol-
untas creata, quæ de potentia ad actum volen-
di reducitur, non semper aliquid vult naturali-
ter, sed quando est in aliqua dispositione deter-
minata. Voluntas autem Dei, quæ est actus pu-
nitus, semper est in actu volendi, non solum natu-
raliter sed etiam libero. Deus enim à eterno se-
ipsum diligit naturaliter, creaturas autem libere.
Quamobrem, vt ibi Caiet. aduertit, & significat
S. Th. differunt ea, qua rei conuenient per se &
naturaliter primo modo, ab ijs quæ per se &
naturaliter conuenient secundo modo; quod in il-
lis perfeitas infert coauitatem absolutè: in his
vero non eam infert absolutè, sed in certa tan-
tum dispositione: ex quo sequitur, vt ibi nota-
Caiet. non solum aptitudinem ad motum, &
operationem inesse subiecto per se, vt grauitas &
risibilitas; sed etiam motum ipsum, & opera-
tionem, sicut descensus & risus. Et ex his etiam
patet D. Th. & Cai. eo in loco non loqui de liberis
actibus, aut effectibus voluntatis; sed de natura-
libus tantum, vt patet ex argumento cui satisfa-
cit ibi S. D. & ex titulo & materia illius artic.
querit enim ibi S. Thom. utrum voluntas ad ali-
quid naturaliter moueat? Quod etiam ratione
probatur: nam ea, quæ naturaliter alicui conue-
niunt, oportet vt illi per se in primo, vel in se-
cundo modo conueniant; que vero per se in-
sunt, necessariò ac semper insunt, eo modo, quo
rerum naturalis exigit dispositio; vt explicat e-
ruditus Caiet. in 1. Post. c. 6. & 9. Cum igitur ait
in hoc art. S. D. ad rationem summi boni pertinere, vt
summo modo se communicet creatura: & hoc maxi-
mè fieri per hoc, quod naturam creatam sic sibi
coniungit, vt una persona fiat ex tribus, scilicet
Verbo, Anima & Carne; atque ideo conueniens
esse Deū incarnari; non ita accipendum est, vt
naturaliter, & per se conueniat summo bono a-
etia se summo modo creatura per Incarnationis
Myst. communicare: sic enim non esset libera,
sed necessaria haec Dei communicatio; nec Dei
consilio, pietati, charitati, misericordiae & libe-
ralitati tribueretur; sed naturali propensioni
bonitatis, & essentiae eius; cuius oppositum fre-
quenter enunciant sacre litteræ, Patres, & Eccle-
sia. Quare primum, & tertium dictum primæ
sententiae satis aperte pugnant cum secundo, & do-
ctrina Philosophi in alleg. 6. c. 1. Post. sunt expressæ
contraria: Si namque fuit conueniens Incarnatio
Verbi, vt orta ex principijs & essentia bonitatis
diuinæ; & Deum actu se per Incarnationem com-
municare, & magis per se, & naturaliter illi con-
uenit, quam potentia ad incarnandum & com-
municandum; sequitur Incarnationem Verbo
necessariò ac semper conuenire, iuxta doctrinam

Naz. in D. Thom. 3. Partem

Arist. in illo cap. Nec video, quomodo sententia illa possit ab eruditō Theologo sustineri: Nam limitatio illa: saltem virtualiter; si propter naturalē potentiam ad communicandum apponitur, totam illam sententiam destruit; quia naturalitatem & perfeitatem transfert ab actu com-
municationis ad ipsam bonitatis naturam, cui per se conuenit esse communicabilem. Si vero dicitur illa Virtualiter idem pollet, quod condi-
tionaliter, ita vt sit sensus tertij dicti Deum se com-
municare per Incarnationem magis per se, &
naturaliter illi conuenit saltem virtualiter, id est,
sub conditione, si videlicet non liberè, sed ne-
cessariò se communicaret, quam illi conueniat
potentia ad communicandum: hoc quidem ve-
rum est, sed nihil affert singulare, nec contra-
rium secundæ sententiae, quam acriter impugnat
hic auctor.

Dicendum est igitur cum D. Tho. in 1. cont. Resolutio.
gen. c. 93. rat. 6. Communicare se ipsum esse Deo
conuenient, vt fonti bonitatis, & tanquam actu
divina liberalitatis; quoniam, vt ait ibi S. D. clara-
re, non propter aliquod commodum ex datio-
ne expectatum, sed propter ipsam bonitatem, &
conuenientiam dationis est actus liberalitatis,
quo fit, vt Deus sit maximè liberalis, & vt ait A-
vicenna, solus ipse sit liberalis, eo quod omne a-
liud agens præter ipsum, ex sua actione aliquod
bonum appetat, vel acquirat, vt finem inten-
C tum.

SIT igitur UNICA CONCLUSIO ex hu- conclusio.
iusque dictis illata: Conveniens Deo fuit incarnari,,
non vt per se, & naturaliter illi conueniens, nec vt or-,,
tum ex principijs bonitatis & essentie Dei, sed vt natu-,,
ra consentaneum & ens propensioni, & vt actus diu-,,
na liberalitatis.

Argumenta, & solutiones.

CONTRA conclus. quoad primam eius par- obiect. 1.
tem argumentatur auctor primæ opinionis.
Magis per se & magis naturaliter conuenit sub-
iecto actu consonus sive naturæ, tanquam ortus
ex principijs sive essentiæ, quam potentia ad il-
lum; ergo Deum actu se communicare per Incar-
nationem saltem virtualiter, magis per se, & ma-
gis naturaliter conuenit illi, tanquam ortum ex
principijs sive essentiæ & bonitatis, quam poten-
tia ad incarnandum & communicandum se. Ante probatur ex doctrina S. Tho. & Cai. in 1. 2. pau-
lo ante relata, quam tamen suo modo interpreta-
tur extendens eam ad actiones omnino liberas;
cum tamen D. Th. & Cai. loquantur de actionib-
us naturalibus, quæ ratione naturales sunt. **R**e-
spondetur nullam esse consequentiam; quia ante-
cedens verum est de actionibus naturalibus:
Consequens autem loquitur de actione omnino
libera, qualis est communicatio per incarnationem.

Solutio.

E Secundò, contra secundam partem nostræ obiect. 2.
Conclusionis argumentatur primò: Quia ratio
D. Tho. est hoc: Id est conueniens alicui, quod
conuenit ei secundum rationem propriæ natu-
ræ, sicut homini conuenit ratiocinari; quia hoc
conuenit illi ex proprijs principijs sive naturæ,
vt est rationalis; sed natura Dei est essentia sum-
ma bonitatis, cui conuenit summo modo com-
municare se alijs; ergo etiam illi conuenit incar-
nari, quod est summo modo communicare se
creaturis; Si autem in mithori huius rationis nor-
loqueretur de conuenienti, quod oritur ex prin-
cipijs boni & essentiæ diuinæ, argueret in qua-
tuor terminis; nam in maiori de conuenienti
loquitur orto ex principijs essentiæ, quomodo

Solut.

conuenit homini ratiocinari; in minori autem A de conuenienti, vt consono naturae & non orto ex principijs essentiæ. *Reffundetur* non recte formari rationem D. Th. quoniam in littera D. Th. non habentur illa verba ex principijs naturæ; sed hæc: *In quantum est rationalis secundum naturam.* Nam, licet actus ratiocinandi supponat naturam rationalem, & aptitudinem ad ratiocinandum, vt primum principium huius accus: non tamen ex ea prouenit naturaliter, aut tanquam ex principio sufficienti, sed media libera voluntatis electione; & ideo formaliter, propriæ & absolute loquendo non conuenit hic actus homini, vt ortus ex principijs naturæ rationalis, sed vt ortus ex rationalibus, & liberis eius potentij ut proximis eius principijs; ex natura vero ut primo principio; ac proinde non conuenit hic actus homini naturaliter & per se, sed liberè tantum, quamvis dici possit esse homini naturalis, prout naturale distinguitur contra supernaturale.

Obiect. 3.

Solut.

Tertiū, contra eandem partem sic argumentatur. D. Thom. *hic in corpore* ait, Incarnationem esse conuenientem Deo; & in *reffonsione ad secundum* ait, illam non esse conuenientem humanitati; quia est supra dignitatem illius. Si autem in *corpore articuli* loqueretur de eo, quod est conueniens solum: quia decet, & consonat naturae, non deberet negare Incarnationem conuenire humaniti, ergo. *Probatur secunda propositio*; quia maximè decet humanitatem assumi a Deo, qua per hoc maximè perficitur, & exornatur, vt docet S. Th. *inf. qu. 4. art. 1.* *Reff. D. Th. in reffonsione* dicere, non fuisse conueniens carni humanae secundum conditionem sive naturæ; quia hoc erat supra dignitatē ipsius; quia nimur, vt ait Cai. non habuit humanitas potentiam naturalem, nec vnde sibi vendicet conuenientiam ad unionem cum Deo personalem. *Ad argumentum* autem dico cum Caietano, & alijs, conuenientiam Incarnationis posse referri ad duo, scilicet ad actum ipsum Incarnationis, & ad potentiam exercendi talem actum; & si quidem conuenientia referatur ad actum, non significat nisi conuenientiam & decentiam; si vero referatur ad potentiam, significat ipsam summi boni rationem, aut naturalem proprietatem ex ea modo nostro intelligendi prouenientem. Si ergo nomen conuenientis, tam in corpore, quam in reffonsione ad secundum argumentum, secundo modo sumatur, nullas vires habet argumentum contra nostram conclusionem, quæ loquitur in primo sensu: Si vero primo modo accipiatur, dico S. Thom. in illa reffonsione loqui de conuenientia actus radicaliter sumpti; ratione scilicet sui primi principij intrinseci, quod est ipsa natura, & negare conuenientiam actus Incarnationis ex parte humanae naturæ, vt fundata in naturali potentia ipsius naturæ; & eam affirmare de diuina persona, vt fundata in propria ratione summa, & infinita bonitatis, quamvis ex ea non sequatur naturaliter actus Incarnationis, sed libere, media scilicet electione libera voluntatis.

RESPONSIONES argumentorum explicant optimè Caiet. & Suarez.

TERTIA CONTROVERSSIA.

An recte pretermiserit S. D. articulum de possibiliitate Incarnationis, & quomodo eam esse possibilem probari posse?

CAIETANVS prioris difficultatis author duas affert rationes dubitandi. Prior est: quia possibile prius est naturaliter, quam conueniens; eò quod sit communius: secundum Philosophi verò documentum in primo Physic. in nata est nobis via à communioribus incipienti; igitur quæsitum, siue articulus de possibiliitate Incarnationis præmiti debuit huic artic. de conuenientia. Posterior dubitandi ratio est: quia D. Thom. & alij Doct. Magistri sent. interpres, quæsitum illud primo loco propoununt.

Cui dubitationi Caiet. dupl. adhibet solutionem. Altera est: nullam scientiam probare suum subiectum: huius verò partis subiectum esse Iesum Christū, id est, Deum incarnatum; & ideo non debuisse queri, num possibile fit Deum incarnari, sed veluti certum & constans præsupponi. Altera solutio est, D. Th. vno præfatis articulis discutit dupli dubitationi satisfecisse. Definiendo namque ex naturis extremorum, scilicet Dei, & humanae nature conuenientiam Incarnationis, eam non esse impossibilem declaravit.

Ad argumentum autem sumptum ex ordine scribendi Theologorum, & ipsius auctoris in 3. sent. Respondet Caiet. D. Th. & alios Doct. in q. ad 3. sent. non esse propriæ doctrinæ ordinatores, sed alienæ (scilicet Magistri) exppositores: atque ideo questiones emergentes secundum ordinem distinctionum, & capitum illius operis examinare, Sententiam hanc sequuntur I. Dom. Montagnolius, Didacus, Aluarez, & Vafquez *per hoc art. dub. 1.*

Sed Valentia *diss. 1. p. 2.* modum hunc dicendi multipliciter reprehendit. Eius autem opinio *Valeantia* duobus potest dictis comprehendendi. Primum est S. Tho. recte, & conuenienter ordini doctrinæ fatis suis facturum, si incepisset à quæst. de possibiliitate. Secundum est, si omnino sit necesse D. Th. confitum probare in hac parte, malle se dicere ipsum rationem aliquam eius habuisse, quæ lateat, & quam studiosè inquirere non expedit.

Suarez in suo Comment. duo dicit. Primum est, neutram Caietani solutionem proposita dubitationi satisfacere. Secundum est, ideo D. Tho. illam quæst. omisisse primò, quia ratione demonstrari non potuit possibile esse Deum fieri hominem. Secundò, quia quæstio illa plenè ac perspicue nequit expediri, nisi prius explicato rationis modo inter Deum, & hominem, quamvis possent hic argumenta dissolvi, quæ contra fidem huius Mysterij obici solent; atque ita ostendit illud non esse, aut non probari impossibile, quod hic efficit S. D. productis, & solutis quatuor argumentis.

AD POSTERIOREM verò difficultatem in inscriptione propositam respondet Valentia præmissa distinctione, duabus conclusionibus. Distinctio est: Duobus modis cognoscere possumus aliquid esse possibile. Primò, si re vnde quaque perspecta, nihil esse in ea intelligamus, quod obster, quo minus à Deo fieri possit: & hoc (inquit) est cognoscere possibilitem rei notitia perfecta, & absoluta. Secundò, si re non quidem perfecte cognita, sed quantum potest à nobis intelligi lumine naturali, nihil in ea aparet,

paret, propter quod videatur impossibilis, sed potius considerata ea cognitione, quæ de re haberi potest, videatur possibilis: quod est (inquit) secundum quid, seu sub conditione cognoscere rei possibilitatem, nimirum quantum sit ex parte eorum, quæ de re sciri naturaliter possunt, & nisi forte aliquid nobis ignotum obstat. His præmissis statuit duas conclusiones. *Prima* est: Neque ab hominibus, neque ab Angelis cognosci, aut probari potest possibilitas absolute huius Mysterij evidenter, sed tantum ex facies litteris & rationibus probabilibus. *Secunda conclusio* est: Potest huius mysterij possibilitas evidenter cognosci, & concludi conditionaliter, & imperfecta notitia.

Sed Aluarez in sua p. Diff. ad hunc art. contrarium huic 2. statuit conclusionem, asserens eam esse D. Thom. & omnium Thomistarum. Cui etiam consentiunt Scotus, & Durandus in 3. diff. p. & Suarez in p. sua disput. ad hunc articulum.

Resolutio.

Distinguitur, & explicantur modi, quibus aliqua veritas probari potest, aut defendi. **S**CIENDVM est primum, magnam esse differentiam inter eam notitiam, quæ ad aliquam veritatem probandam est necessaria, & eam, quæ requiritur, & sufficit ad argumenta diluenda, quæ contra veritatem aliquam proferuntur. Potest enim tribus modis veritas aliqua discursu rationis naturali probari. *Primum* necessarium, & evidenter, siue demonstratiue; vt cum ex rerum omnium creatarum bonitate deducitur in Deo rerum omnium causa perfecta & summa bonitas: & hic probationis modus certam & evidenter postulat cognitionem, non modo principiorum, ex quibus veritas in conclusione deducitur; sed etiam consequentia, qua posterior veritas ex prioribus insertur veritatisbus. *Secondum* probari potest aliqua veritas topico, siue probabilitate tantum argumento, & hic probationis modus, quamvis certitudinem & evidenteriam admittat in antecedente, aut in altera præmissarum; nullam tamen habet consequentia necessitatem & evidenteriam. *Tertium* potest siue necessarium, siue probabilitate veritas aliqua probari tripliciter: primum quo ad eius esse possibile: secundo, quod actualiter eius existentiam: tertio quod eius credibilitatem, vt scilicet ostendatur eam esse credibilem. *Notitia vera*, quæ contra veritatem obiecta diluit argumenta, duplex est: *quædam supernaturalia*, scilicet fidei, vt si Philosophus disputationem contra fidem, propositionem hanc afflumat: omnis res una numero est una hypostaticè; & fidelis respondeat, nego; quia Deus unam habet essentiam numero, in tribus suppositis subsistentem. *Quædam autem* est ordinis naturalis; & haec est scientia propositionum, quæ duplex est: *altera negativa*, siue quo ad hoc, quia scilicet respondens scit negativum nullum produci posse medium efficax ad probandum oppositum veritatis ab eo defensie. Consistit autem haec notitia negativa in non coactione intellectus in actu exercito; sicut si Theologus insidiæ prædictam propositionem assumenti respondeat eam non esse veram in re infinita. Quamvis enim nullam de contradictione dicta propositionis habeat scientiam, aut evidenteriam, scit tamen negativum nullo medio efficaci propositionem illam posse probari. *Alteram est scientia positiva*, & simpliciter dicta, qua scilicet respondens ex dictis simpliciter diluit argumenta. Vt si Philosophus contra Theologum propositionem hanc afflumat: Accidentis esse, est ineffe, vt ex ea deducat accidentia non posse in Eucharistie Sacramento subsistere: & Theolo-

A gus cum distinctione respondeat, dicens, quod accidentis esse non est inesse actu, sed aptitudine: Cum enim veritas non sit veritati contraria, nullius scibilis veritas potest veritati fidei contrariari. Et quia rerum naturalium veritates perfectè posunt ab intellectu nostro naturali cognosci: consequens est earum contrarietas ad veritates fidei non esse veras, sed apparentes: Cuius rationem afferat Caiet. 2.2.q.8.art.2. & 4. Quoniam, aut talis contrarietas confurgit ex aliquo conceptu falso de creaturis habitu: & tunc eius falsitas facile deprehendi poterit; aut exurgit ex aliquo vero conceptu de Creatura; & tunc ex illius creaturæ veritate, & quidditate comprehensa perspicue cognosci poterit, eam contrarietatem non esse veram, sed apparentem; ratio namque siue quidditas rei perfectè cognita difficultates omnes de re, & ex re diluit accidentes. Videnda sunt, quæ notat Caiet. & alii expositores prima parte, qu. i. art. 8. & quæ latè diximus in 2. tom. qu. 32. art. 1. Ex dictis sequitur, veram, ac propriam differentiam inter notitiam ad veritatem aliquam probandam necessariam, & notitiam ad argumenta diluenda requisitam, illam esse, quam in alleg. art. 8. tradit Cai. inter probationis, & solutionis naturas. Probatio nq; notitiam postulat evidenter; Solutio vero nullam exigit cognitionis evidenteriam; sed sufficit ei negativa cognitionis in actu exercitu, consistens in non coactione intellectus ex aliquo medio ab aduersario producto; atque ideo potest tam simplex fidelis, quam Theologus soluere ex ijs, quæ non apparent esse falsa; tametsi non sciantur esse vera.

SE C V N D O notandum est nostram omnem cognitionem naturali discursu acquisitam duabus actibus perfici. *Primus* est inquisitio cum apprehensione quæsitæ veritatis, *secundus* est iudicium, & assensus certus, aut opinatius de eadem veritate.

TERTIO sciendum est, non omne quod humana fide est evidenter credibile, esse verum: sunt enim multi, secundum se falsa; quæ tamen sunt veris probabiliora: atque ideo multæ supernaturales propositiones demonstratiue probantur esse evidenter credibiles; quarum tamen veritas probari non potest ex ijs tantum, quæ sunt nobis nota lumine naturali: Ex duabus enim contradictorijs in materia supernaturali neutra eorum habet evidenteriam, vt patet discurrenti per singula. Et ideo quamvis earum altera scilicet reuelata sit evidenter credibilis: non hinc tamen efficitur eam esse evidenter veram, & certam; nam, vt Caiet. aduertit 2.2.q.1.art. 4. dicitur aliquid verum, & certum & scibile ex proprijs & intrinsecis: credibile vero dicitur ab extrinseco testimonio vel conjecturis.

QUARTO sciendum est, duplicitate nos loqui possit de probatione possibilis Mysterij Incarnationis: Vno modo absolutè: Alio modo supposita reali eius exhibitione.

QUINTO obseruandum est, duas has propositiones esse differentes, videlicet, Possibile est Deum incarnari; & possibile est Verbum incarnari: In illa namque sermo est de Deo absolute sumpto, siue fit in uno supposito tantum, vt opinantur Gentiles & Iudei, siue sit in tribus subsistentijs, vt docet Catholica fides: in hac autem, scilicet secunda sermo est de Verbo, quod est secunda in Trinitate persona; atque ideo evidens posterioris huius propositionis cognitionis difficultior est: eo quod notitia mysterij sanctiss. Trinitatis exigat evidenter.

S E X T O considerandum est, in conuenientia Incarnationis includi possibilitatem; ac proinde probando conuenientiam, probari simul etiam possibilitatem. Nam si Incarnatio, siue vnio actiue, & formaliter sumpta, prout scilicet dicit actionem vnicam & formalem subsistentiae personalis communicationem ad infinitam pertinet Dei perfectionem & bonitatem, atque ideo illi maximè conuenit, vt ait S. D. in hoc artic. consequens necessario est, vt sit etiam Deo possibilis. Nam quod non est possibile non est ens: quod vero non est ens, ad nullius pertinet perfectionem aut bonitatem; igitur in Incarnationis conuenientia clauditur possiblitas; vt hic scite Caiet. aduertitur: Licet ergo possibile secundum se latius pateat, quam conueniens; quia hominem peccare est possibile; quod tamen non est conueniens; clauditur tamen in possibili, tanquam eius fundamento ab eo necessario presupposito, sicut album supponit corporeum, & risibile supponit animal, immo conueniens videtur esse species, seu modus ipsius possibilis: Nam Aristot. in s. Metaphys. in cap. de potentia, & possibili, ait dupliciter aliquid esse possibile: Vno modo; quia simpliciter fieri potest: Alio modo, quia bene potest fieri; dicitur autem aliquid bene fieri in moralibus quando conuenienter fit. Verum si possibile & conueniens ad diuinam potentiam referantur, sunt idem re & adaequatè: adeò vt omne quod est Deo possibile, sit conueniens & è contra. Cuius ratio est; quia Deus, cùm sit agens perfectissimum, in sua ratione desicere non potest, sicut agentia creata: Et ideo quicquid Deus immediatè producit, naturæ diuinae, quæ est ipsa bonitas & sapientia, conueniens est; ita vt etiam monstrat, quæ per secundas causas producuntur à Deo, licet secundis causis comparata, sint eis inconvenientia: ad Deum tamen supremam & universalem causam relata valde conuenientia sunt; quoniam ad perfectam & suauem eius pertinent prouidentiam: & ideo S. D. in hoc art. vtrumque de Incarnatione personæ diuinae simili ostendit; nam probat Mysterium hoc esse consonum infinita Dei bonitati, cui propter suam infinitam conuenit posse congruè se infinito modo communicare creaturae. Et in solutionibus argumentorum defendit & explicat non solum illud esse conueniens, sed etiam esse possibile, sicut etiam argumenta aduersus vtrumque procedebant.

S E P T I M O, supponenda sunt ea, quæ de probatione existentiae Dei, quod est subiectum in Theologia, diximus in prima parte, quæst. 2. artic. 3. *Controv. 1.* quibus nunc addendum est, existentiam, & quidditatiam rationem subjecti, quandoque per accidentem probari in ea scientiæ parte, quæ magis fuerit opportuna; vt patet ex Philosopher in secundo de Anima, ibi demonstrative discursu colligit & probat Animæ distinctionem: hæc autem pars, vt scite Caiet, aduertit in primo Poster. ad principia pertinet ratione materiæ, quia scilicet principiorum doctrinam continet. Cum itaque Mysterium Incarnationis esse possibile, & quæ sit eius propria ratio, ex solo vnonis modo, de quo secundam questionem instituit S. D. deduci aut explicari valeat, vt patet ex rationibus, quibus esse possibile Incarnationem probat S. Tho. in 3. s. meritò debuit in hac prima quæstione supponi, & ad sequentem remitti, in qua non ex distinto quæsto peculiariter discursu, sed ex vnonis modo diuinae personæ cum humana natura plu-

ribus ibidem articulis explicato, liquidò constat diuinæ personæ Incarnationem esse possibile, & quæ sit eius propria ratio.

V L T I M O sciendum est, Mysterium hoc diversis argumentorum generibus posse probari; non eadem tamen omnibus, quibus cum agimus, aut disputamus esse proficia, sed alia fidelibus instruendis, alia conuertendis haereticis; alia conuincendis Hebreis; alia denique persuadendis pagani erant opportuna. Et fidelibus quidem edocendis, non solum noui Testamenti narrationes; sed etiam Patribus à Deo in antiqua Scriptura factæ promissiones, ac Prophetarum oracula deseruient. Christi etiam miracula, quibus se Messiam in lege promissum, ac Dei filium illi consubstantiale esse probabat, fidelibus instruendis apprimè conferent; quæ omnia sapienti Gabrieles Archangeli discursu poterunt confirmari: his enim beatam Virginem alloquens, & eius consensum exquirens, & eius prudentissimæ interrogationi respondens duobus vtitur argumentis: Altero ex Dei omnipotentia: & altero ex exemplo Elisabeth accepto, quibus possibilem esse diuini Verbi Incarnationem cum integra Mariæ virginitate declarat, dicens: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi; ideoq; & quod nasceretur ex te sanctum, vocabitur filius Dei;* & ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis est sextus illi, que vocatur steriles; quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

Aduersus Hebreos autem, vt eorum perfidia conuincatur, scripturæ veteris ab eis recepta testimonia sunt producenda; quæ summa diligentia collegunt L. yranus in tract. contra Iudeos, & in tract. contra impugnatores Marth. & Galatinus libr. 3. contra Iudeos, cap. 2. & libr. 4. cap. 2. & 3. & libr. 8. cap. 10. Hieronymus in illud Abacuch 3. Deus ab Auctro veniet, & in Psalm. 96. Athanasius in lib. de Incarnatione propè finem. Epiphanius heresi 30. 51. 54. & 69. & in Ancorato. Medina in ea parte, questionis tertie introductorie, cuius titulus est: *Brevis demonstratio ex sanctis Scripturis contra Iudeos*, &c. Suarez diff. 2. sçt. 3. & alij plurimi.

Aduersus haereticos autem ex illis, quas recipiunt tam noui, quam veteris Testimenti partibus poterunt argumenta proferri, quæ præter predictos reserunt Medina, & Suarez locis supra notatis: sed copiosius, & diligentius ea collegit Cardinalis Bellarminus libr. 1. de Christo & cap. 4. vsque ad 9. inclusu. Quibus addi poterunt Patrum testimonia ibidem ab eo, cap. 10. relatæ.

At contra paganos, qui neutrius Testimenti scripta recipiunt, aliorum, quos ipsi recipiunt, authorum dicta sunt producenda; inter quæ maximum apud eos authoritatis pondus habere videntur vaticinia Sybillarum, quæ referunt eorum scriptores, nimurum Cicero libr. 2. de diuinatione. Tacitus lib. 5. Annal. Dionysius libr. 54. hist. Romane. Suetonius in Octavio, cap. 51. Ex nostris vero eadem oraculo referunt Augustinus lib. 18. de Civitate Dei, cap. 13. Sixtus Senensis tom. 1. Bibliotheca sanctæ libr. 2. in Verbo Sybillarum oracula. Et Michael Medina de recta in Deum fide, lib. 2. cap. 9. Et alij ab his duobus postremis authorib. nominati. Secundò loco proferri poterunt responsa Deorum Gentilium, ac præsertim Apollinaris Delphici; qui, vt referunt Suidas in Verbo Augustus. Et Nicephorus libr. 1. cap. 17. dixit Deum ex feminâ Hebreæ car-

nem

nem sumpsiſſe. Tertiò his addi poterunt dicta A dēm pēfēctē cogni a, sed quantum potest à nobis intelligi lumine naturali, nihil in ea apparet, propter quod videatur impossibilis; sed potius considerata cognitione, quæ de re haberet potest videatur possibilis, & hanc ait, esse conditionatam cognitionem possibilis, quantum scilicet sit ex parte eorum, quæ de re sciri naturaliter possunt, & nisi forte aliquid obſtet nobis ignotum: Hac enim loquendi forma cognitionis deſtruit evidētiam. Quomodo namque potest homo, aut Angelus euidenter cognoscere rem aliquam esse possibilem, cuius nec perfectam habet notitiam, & in qua multa latere possunt eius intellectui minimē perua, quibus res illa secundū se reddatū impossibilis, quam imperfectē cognitionem opinatur esse possibilem? Et confirmatur primō; Quoniam euidentia cognitae veritatis omnem prorsus elimitat falsitatis oppositā suspicionem, quæ ſecluſa fide ex imperfecta, & inevidenti notitia pullulat. Secundo confirmatur: Quoniam, ut in probatione ſuæ conclusionis ait idem expofitor, ut eo modo cognoscatur & concludatur aliquid esse possibile, ſatis eſt argumenta ſoluere, quæ fiunt ad probandum rei impossibilitatem: at non oportet, cognitionem ad hæc argumenta diſluenda neceſſariam eſt euidentem, cum, ut ante diximus, ſufficiat cognitione fidei, & notitia negativa, id eſt, non coactio intellectus, quæ eſt negatio iudicij de efficacitate medijs ab aduerſario produc̄ti cum negatione aſſenſus ad oppoſitum.

Conclusiones deducta, & probata.

PRIMA CONCLVSIQ: Nulla ratione naturali, & demonstrari potest Mysterium Incarnationis esse impossibile. Probatur: Si ratione naturali probari posset Mysterium hoc esse impossibile, verum eſſet contrarium vero; conſequens eſt absurdum; ergo, & antecedens. Conſequentia probatur; quoniam omne, quod docet fides, eſt verum; cum ſit à Deo, ut à prima veritate dicente & reuelante, fide vero docemur, Dei Verbum humana natura personaliter fuſſe coniunctum. Etrurſus omne, quod naturali ratione cognoscimus euidenter, verum eſt a prima veritate quæ Deus eſt, deriuatum; ergo, si naturali demonstraretur ratione eſt impossibile Mysterium Incarnationis, verum eſſet contrarium vero, ac proinde ſequetur etiam Deum mentiri, vel ut eſt author gratiæ, vel ut eſt author naturæ, quod eſt blasphemum. Omnis enim mentiens, vel ex eo mentitur quod fallitur, vel ad mentitur ut fallat; at a quo Deo ut summe sapienti repugnat falli, ſicut ab eo ut summo bono alienum eſt quemquam fallere; ergo. Hanc conclusionem probat Suarez disputatione.

SECUNDA CONCLVSIQ: Nulla vi intellexit ſue luminis, aut rationis naturalis potest bono; aut Angelus euidenter, aut probabilitate inuenire, probare, & aut intelligere Mysterium Incarnationis eſt posſibile, ſive ante, ſive postquam datum eſt. Probatur primō; quia Mysterium hoc eſt intimè ſupernaturale, & ex ſola dependet Dei voluntate; igitur ex nulla cauſa, aut effectu principio, ve naturali deduci potest neceſſariō aut probabilitate huius mysterij possibilitas, aut existentia. Secundo probatur authoritate Apoft. i. Corinth. 2. Vbi de hoc mysterio loquēs ait: Neg. oculis vidit, neque auris audiuit, nec in cor homini ascendit, &c. & Col. i. Mysterium, quod aſſeſſumtum fuit a ſpiritu, & generacionib; nunc autem manifeſtatum eſt, &c. Tandem Conclusionem probat Suarez & Valentia multis argumentis.

TERTIA CONCLVSIQ: Neque etiam imperfēcta, & conditionali notitia cognosci, concludere, potest euidenter Incarnationis mysterium eſt posſibile. Hac conclusionem sequitur ex precedenti, & eisdem probatur argumentis. Deinde ſic arguo; Oppoſita conclusio, quam ſtatuit Valentia, continet implicantia, ergo vera eſt conclusio noſtra. Probatur antecedens; quia diuinus expofitor ait, tunc euidenter, ſed imperfectē cognoscere aliquam eſt possibile, cum in re non qui-

bis intelligi lumine naturali, nihil in ea apparet, propter quod videatur impossibilis; sed potius considerata cognitione, quæ de re haberet potest videatur possibilis, & hanc ait, eſt conditionatam cognitionem possibilis, quantum ſciliſet ſit ex parte eorum, quæ de re ſciri naturaliter possunt, & niſi forte aliquid obſtet nobis ignotum: Hac enim loquendi forma cognitionis deſtruit evidētiam. Quoniam namque potest homo, aut Angelus euidenter cognoscere rem aliquam eſt possibilem, cuius nec perfectam habet notitiam, & in qua multa latere possunt eius intellectui minimē perua, quibus res illa ſecundū ſe reddatū impossibilis, quam imperfectē cognitionem opinatur eſt possibilem? Et confirmatur primō; Quoniam euidentia cognitae veritatis omnem prorsus elimitat falsitatis oppositā ſuspicionem, quæ ſecluſa fide ex imperfecta, & inevidenti notitia pullulat. Secundo confirmatur: Quoniam, ut in probatione ſuæ conclusionis ait idem expofitor, ut eo modo cognoscatur & concludatur aliquid eſt possibile, ſatis eſt argumenta ſoluere, quæ fiunt ad probandum rei impossibilitatem: at non oportet, cognitionem ad hæc argumenta diſluenda neceſſariam eſt euidentem, cum, ut ante diximus, ſufficiat cognitione fidei, & notitia negativa, id eſt, non coactio intellectus, quæ eſt negatio iudicij de efficacitate medijs ab aduerſario produc̄ti cum negatione aſſenſus ad oppoſitum.

QVARTA CONCLVSIQ: Supposita fide in carnationis, potest huius mysterij possibilitas, non ſolum, ſimilitudinibus, & exemplis declarari; ſed rationibus, etiam probabilitate ſuaderi. Probatur hæc Conclusionem, quia S. D. & alij expofitores Magiftri in 3. ſent. multis ſuadent probabilitibus argumentis, posſibilem eſt diuini Verbi Incarnationem, quod ſetiam pŕeftant vberimē recentiores ſuper hoc artic. ac pŕefertim Valentia, & Suarez.

QVINTA CONCLVSIQ: Supposita fide huīi mysterij, poſſum demonstratio theologica probari, non ſolum ea, quæ tanquam proprietates ipsius queſi naturaliter conſequuntur; ſed etiam ea, quæ ad intimam eius conſtitutionem pertainent. Prior huius conclusionis pars probatur ex doctrina S. Thom. in frag. 7. & multis ſequentiis, vbi ſcientifice probat, Incarnato verbo, id eſt, Christo plurimas conuenire perfectiones, quæ personalē Verbi cum humana natura ſequuntur vñionem, ut gratia, ſc̄ientia, potentia, &c. Posterior verò pars probatur ex eiusdem sancti Tho. doctrina à quaſt. 2. vſque ad septimum excludente: Vbi rationibus demonstratiuiſ probat, vñionem illam non potuisse fieri in natura, Christi personam eſt compositam, factam fuſſe in Christo vñionem anime & corporis, naturam humanam fuſſe vñitam Verbo Dei accidentaliter, & vñionem illam eſt aliquid creatum, ab assumptione differre, eſt aliquo modo maximam &c. quæ omnia ad intimam Incarnationis naturam pertainent.

SEXTA CONCLVSIQ: Omnia argumenta, que produci, aut excoſitari poſſant contraria possibilitem Incarnationis ſunt euidenter ſolubilia. Conclusionem hæc ſub altera generali comprehenditur, quam ſtatuit S. Th. prima p. quaſt. 1. art. 8. & probat eam ibi Caiet. & alij expofitores. Principia eius probatio eſt. Omne argumentum non conuincens eſt euidenter ſoluble; ac omne argumentum, quod produci potest aduerſius My-

sterium Incarnationis, aut contra quamlibet veritatem diuinitatis reuelatam, est argumentum non conuincens; ergo. Probatur maior; quia proposito quolibet ciuscemodi argumento potest ostendti falsitas antecedentis, aut consequentis, aut saltē eorum alterum potest negari, ut minime conuincens intellectum; nec poterit vnguā infidelis argumentator ostendere verum esse, quod a fidei respondentē negatur.

VITIMA CONCLUSIO: *Recte ac secundum artem a. Caetano satis expressam S. D. pratermisit articulorum de possibiliate Incarnationis.* Hęc patet ex Tupta dictis, & prasertim ex duabus solutionibus Caetani, & ex ultimo nostro notabiliss.

Argumenta, & solutiones.

**Obicitur
cont. 1. conc.**

Contra primam conclusionem sunt multa argumenta, quae profert, & soluit Valentia *diss. 1. p. 1. p. 1. 2.* Contra eandem conclusionem adduci possunt illa omnia argumenta, quae notauiimus in prima p. qu. 32. art. 1. *Contra 1. contr. tertiam conc.*

**Obicitur
cont. 2. conc.**

Contra secundam conclusionem produci possunt multa argumenta ex ijs, quae notauiimus in dicta Controversia, contra primam conclusionem. Contra eandem conclusionem argumentatur Valentia. Vt hoc modo cognoscatur & concludatur aliquid esse possibile, satis est argumenta soluere, quecumque fiunt ad probandam rei impossibilitatem; sed argumenta omnia, quae ad probandam impossibilitatem huius mysterij ex ijs, quae circa illud cognoscimus, fiunt possunt euidenter à nobis solui; ergo euidenter possumus cognoscere possibilitem huius mysterij notitia imperfecta, & quantum est ex parte eorum, quae circa hoc Mysterium ipsi cognoscimus. *Respondetur* falsam esse maiorem propositionem; vt ostendimus in probatione terri conclusionis.

Solue.
**Obicitur
cont. 3.
conc. 1.**

Contra ultimam conclusionem, prout explicatur à Caetano, argumentatur Suarez. Primo; quia tunc scientia supponit suum subiectum esse, quando vel per se notum est, vel in superiori scientia demonstratur: at Incarnationem esse possibilem, neque est per se notum, neque demonstratur; ergo non debuit hic supponi Incarnationem esse possibilem. *Probatur minor*, quo ad priorem partem; quoniam Incarnationem esse sola fide creditur; quo ad secundam vero partem probatur; Quia Theologia suprema sapientia est; ergo non petit ab alia rationem sui subiecti, sed ipsam illud tibi proponit, & prout potest iuxta materie qualitatem illius rationem reddit. *Et confirmatur*: quia licet totius Theologia subiectum sit Deus: nihilominus S. Thom. i. p. q. 2. art. 3. quaefuit: An Deus sit? *Respondetur* subiectum duplicitate posse supponi: *Vno modo* simpliciter; quando scilicet in nulla parte scientiae probatur eius existentia actualis, aut possibilis, nec eius ratio declaratur, & in hoc sensu vera est major, & minor propositio, & bene concludit argumentum. *Alio modo* potest supponi existentia, vel possibilis, & ratio subiecti non simpliciter, sed in prima tantum scientia parte, scilicet principiorum: in alio vero, vt magis opportuno loco probari, quod etiam Aristotelem fecisse constat in secundo de Anum, vt ante diximus. In hoc igitur secundo sensu falsa est maior propositio, cuius falsitatis eriam in praalentia materia speciale adduximus causam in ultimo fundamento.

Obicitur 2.

Secundo, Ratio, qua hic vititur S. Thom. non probat sed supponit Incarnationem esse possibili-

A lem; ergo secunda illa ratio Caetani falso innititur fundamento. *Probatur antecedens*; quia nisi id supponatur, nihil huius articuli discursu effici posset. *Respondetur* D. Thom. hic non probare primariō, directe & per se Incarnationem esse possibilem, sed secundariō, indirecte & quali per accidens; ostendendo namque ex rationibus extremonum Incarnationis congruentiam, consequenter etiam ostendit probabilitem eam esse possibilem: & soluendo argumenta contra fidem huius mysterij militantia, ostendit etiam illud non esse, vel saltē non probari impossibile: satis enim est, vt eam habeat discipulus in hoc principio subiecti notitiam, qua sequentibus scientia partibus adscendens videtur esse necessaria; perfectior autem Incarnationis cognitione ex sequenti questione petenda est.

B *Contra eandem conclusionem* argumentatur Valentia: Et primo primam Caetani solutionem sic arguit: Quamuis pertinere non possit probatio subiecti scientiae ad ipsum habitum scientiae, cuius est subiectum: potest tamen pertinere ad eum ipsum, qui scientiam explicandam suscipit, maximè si de eius subiecti possibilite & ratione sit propria Controversia & difficilis; ergo potuit & debuit etiam probari possibilem esse Incarnationem. *Respondetur* hoc argumento solum conclusi, non supponi simpliciter possibilitem Incarnationis, ac proinde posse & debere illam in aliqua parte probari, vt ante diximus.

C Secundū hec arguit: Non est eadem ratio de subiecto adaequato & formaliter alicuius scientiae, & de subiecto materiali inadaequato, quale est illud quod in aliqua parte scientiae explicatur; at hoc mysterium Incarnationis explicatur solum in quadam parte; ergo. *Probatur assumptum*; quia tale subiectum, scilicet partis potest concludi & probari, nō modo ab ipso, qui scientia aliquā explicat, sed etiā per assentium profectum ab eadem scientia; siquidem prior illo est assensus subiecti scientiae inadaequati, cui proinde potest, tanquam principio & fundamento niti eiusdem probatio & Conclusio. *Respondetur* primū eandem esse rationem proportionaliter in re praesenti. Primū; quia ratio adaequata subiecti Theologiae, scilicet

D Deitas, non est nobis in hac vita perfecte cognita: Secundū, quoniam Incarnatione non est pars subiectua Dei, aut Deitatis, quamvis ordinem habeat ad Deum, vt Incarnatum, & vt principium, & finem, Incarnationis Mysterium est longè diversa rationis à Deitate, & cum ex sola Dei pendeat voluntate, & rationes implicite non solum Creatoris, sed etiam creaturæ; non potest eius possibilitas, & ratio ex sola Deitatis ratione cognoscere. *Secundū dico* hoc argumento probari Mysterii Incarnationis possibilitem non supponi simpliciter à Theologo, sed in aliqua Theologica scientia parte probari.

E *Tertiū*, contra eandem conclusionem instat idem expitor reprehendens secundam Caetani solutionem; quia Caetanus tantum declarat nō esse reprehendendū D. Th. quia omnino disputatione de possibilite huius mysterij pretermisit, sed nō reddit rationem, cur S. Thom. ab ea disputatione non sit exorsus. *Respondetur*, iam nos reddidisse rationem, cur S. Thom. tractatus huius exordium ab ea disputatione non sumpserit, quam veluti satis perspicuum supposuerat Caetus.

QVAR-

QVARTA CONTROVERSIA.
An Incarnationis, id est unio hypostatica divine personæ cum humanâ naturâ sit posibilis.

Infidelium
error.

1. Cor. 1.

IUDEOS, atque Gentiles in Sacrosancti Mysterij Incarnationis cognitione per prædicationem illis oblata grauitate lapiſos tuſile docet Apostolus i. Cor. 1. dicens: Iudei ſigua pertunt, Greci ſapientiam querunt; nos autem prædicamus Christum Crucifixum Iudei quidem scandalum; gentibus autem ſtultitiam. Fuit tempore Christi Domini Pharisæorum opinio, Meliam, quem à lege promiſum expeſtabant, futurum eſe purū hominē pertantes, nec per Dei potentiam fieri poſſe, vt idem ſit Deus & homo; quem errorem sequuntur ac mordicus tenent etiam huius nostri temporis Hebrai: cumque multis editis miraculis eos ab hoc errore curaret auertere, & illi ſemper duriſta ſuę perſida mētis obſtituerint, quæſtione de Christo proposita Matth. 22. reponionem eorum ſolius humanitatis notitiam præferenteſi eſe deficienſe ostendit ex diuina scriptura teſtimonio manifeſte significantē Christum eſe Deum & hominem. Matthei narraſio eſt: Congregatus autem Pharisæi interrogauit eos Iesu dicens, quid vobis videtur de Christo? cuius filius eſt? Diicunt ei, David. Ait illi: quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum dicens: Dicit Dominuſ meo, ſede a dextro meo; donec ponam inimicos tuos ſecundum pedam tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quo filius eius eſt? & nemo poterat respondere ei. Pharisæorum errorem sequutuſi sunt Arriani, vt ait Athanasius ſerm. 4. contra Arrianos. Alios etiam eius opinioſi haereticos Arrio antiquiores refert Alphonsus de Castro in Verbo Christi heresi. & Suarez, disp. 2. f. 2. Eudem etiam errorem habuisse Gentiles affirmat Ireneaus lib. 4. contra heres cap. 41. dicens, Apofolum i. Cor. 1. idem dixisse ſe plus omnibus laboraſſe; quia Mysterium Incarnationis multis gentium populis prædicauit, qui, cum illud negarent, non poterat eos Paulus ex diuina ſcriptura conuincere, quia illam, vt à Deo reuelatam non accipiebant. Hebreiſ autem potest huius mysterij veritas ex teſtimonijs veteris teſtamenti demonſtrari. Plures etiam haeretici circa Christi humanitatē, aut circa modum unioris errabant ex eadem radice; quia nimur arbitrabantur in poſſibilem eſe Incarnationem e modo, quo fides catholica docet ſcilicet per modum unioris hypostatica Verbi diuini cum humanitate.

TA M E T S I quæſtio hæc eadem eſe ferè videatur cum precedente; verè tamen ab ea diſtinguitur eo modo, quo res ita aēcu exercito aut particulariter ſumpta alia eſt, a ſe ipſa concepte vel in communi considerata: Nam praecedens quæſtio communes tantum, & quaſi concepte ſumptos modos queſtebat, quibus probari poſlet Incarnationis Mysterium eſe poſſibile; nunc autem quærimus; an Incarnationis ſit poſſibilis; Cuius quæſiti resolutio ſpecialium poſtulat probationum exhibitionem & exercitium, & singularum etiam difficultatum ſolutionem.

MYSTERIUM eſt autem primi, duplicitet ali- quid eſe poſſibile: uno modo ſecundum po- tentiam aliquam intrinſecam, realem, aēciā, aut poſſibile po- paſſiuam, ſicut homini poſſibile eſt ambulare; tenia ph- quia potentiam habet intrinſecam gradiendi;

A ſed volare eſt illi imposſibile; quia nullam ad voluntum vim habet aēciā aut paſſiuam naturalem. Hæc igitur realis, & intrinſeca potentia di- citur potentia physica. Alio modo dicitur aliquid eſe poſſibile ſecundum habitudinem terminorum, & hoc eſt poſſibile logicum, de quo Philoſophus 5. Metaph. cap. de Potentia, ait ſecundum nullam potentiam dici poſſibile. Nam, ſi terminorum significata cohærent ſiue non repugnat, dicitur poſſibile id, quod propositione tales terminos continentē ſignificatur. Si verò nulla ratione poſſimus termini cohæreſe ſed repugnat, dicitur imposſibile, vt Capreolus aduertit in ſent. dist. 8. q. 3. omnis enim diſtentia terminorum eſt ratione alicuius oppositionis; in omni verò oppositione affirmatio includitur & negatio; ac proinde in omni tali imposſibili includitur affirmatio ſimil & negatio: hoc autem, quod eſt affirmationem & negationem eidem ſe- cundūm idem conuenire, per nullam fieri potest aēciā potentiā; quoniam orans agentis aēciā per ſe primō terminatur ad eſe; quamuis ad non eſe quandoque ſecundariō terminetur, quatenus ſcilicet eſe productum non compatitur aliquod aliud eſe, ſicut eſe ignis ex aere pro- ducti non compatitur eſe aeris, nec eſe calidi compatitur eſe frigidū; & ideo calor agens pri- mo facit eſe calidū, & ſecundariō deſtruit eſe frigidū: Hoc autem quod eſt, affirmatio- nem & negationem eſe ſimil, nullam potest habere rationē entis aut non entis; quoniam eſe tollit non eſe & non eſe tollit eſe; quod au- tem implicat ſimil eſe & non eſe, nullius potest eſe potentia terminus, vt explicat etiam S. D. de potent. q. 1. a. 3. & quoniam obiectum aēciā potentiæ Dei eſt res non implicans contradictionem, vt ait idem S. D. in prima par. q. 25. a. 3. i- deo idem eſt afferere aliquid eſe poſſibile po- tentia logica, & dicere aliquid eſe poſſibile per ſolam Dei potentiam. Cum itaque Mysterium Incarnationis non ſit poſſibile per intrinſecam & naturalem potentiam, nec per ipſius Verbi potentiam ad hoc naturaliter ordinatam, ſed a diuina prouidentia ſupra totum ordinem natu- ræ directa ad operandum, non erit appellandum poſſibile potentia physica, ſed logica tantum. Cuius oppoſitum quidam recentiores Thomiſta male docuerunt.

SE C V N D O conſiderandum eſt Deum in in- finita ſuī perfectione ſupreminenter contine- rerum omnium perfectiones, ſiue ſint perfectio- nes ſimpliēter, vt existentia, ſubſiſtentia ſeu personalitas, intellectus, voluntas, ſapientia, per ſe ipſum ſupplere poſſe, ſci- ſilicet ſubſiſ- ſtentia, & exi- ſtentiam media personalitate prius natura- communicata: quia Deo tribuenda eſt omnis perfectio abſque vila prorsus imperfectione: at ſupplere ſubſiſtentiam, & existentiam creaturæ perfectionem in Deo ſupplente dicit infinitam, quamlibet autem aliam ſupplere creaturæ per- fectionem, maximam in Deo diceret imperfe- tionem; igitur nullam p̄ter duas illas perfe- ctiones ſupplere poterit Deus in creaturæ. Ma- jor euidentis eſt: Minor autem duas habet partes; & probatur prima: quia ſupplere ſubſiſtentiam creaturæ naturæ, puta humanitatis, aut lapidis, ni- hil aliud eſt, quam terminare naturam illam; hoc autem, quod dico terminare, non dicit im- perfectionem potentia paſſiuæ; quia punctus li-

nam terminando non exercet officium potentiae passiuæ; neque dicit imperfectionem formæ substantialis, aut accidentalis; quia punctus linéam terminando eam non informat; neque diuina subsistentia terminus est habens esse incompletum, sicut punctus; sed est in seipso completiSSima; & ideo non est, sicut forma in subiecto recepta, quæ magis ab eo sustentatur, quam ipsum sustinet; sed ipsa diuina personalitas naturam, cui communicatur, sustentat. Secunda vero pars minoris facile probatur inducendo singulas perfectiones: Intellectus enim, & voluntas dicunt potentias animæ vitales ex ea procedentes & eidem inhærentes. Sapientia perfectio est intellectum creatum informans: bonitas substantialis intima est creatura; accidentalis autem eam informat. Amor denique actus est vitalis à voluntate procedens, & illam informans: nulla vero ratione potest intelligi, Deum vires horum accidentium supplere, nisi creature substantiam, intellectum & voluntatem informando & illis inheredo: bonitatem autem substantialem non alio modo supplere posset Deus, quam se ipsum in entitatem creaturæ conuertendo, quorum virtus maximam in Deo diceret imperfectiōnem.

Personæ diuinæ ex duplice perfectione ratione infinита, quam habet in terminando, per seipsum & plures in infinitum creandas, & creabiles naturas terminare.

TERTIO notandum est, quod persona diuina, puta filius, scilicet dicat formaliter relationem; non tamen dicit solam rationem ad, quæ nullam dicit perfectionem, sed includit etiam rationem in, quæ in diuinis est essentia siue substantia Dei, quæ perfectionem dicit simpliciter infinitam. Itaque persona diuina, siue sumatur ut persona Diuina, siue ut talis persona est, puta Pater, aut filius, aut Spiritus sanctus, perfectionem intrinsecè claudit infinitam. Sed obseruandum est perfectionem Diuine personalitatis seu subsistentiæ, ut sic confitere in terminando naturam; est autem natura duplex diuina personalitate terminabilis, scilicet diuina & creata, atque creabilis in infinitum; ac proinde deplex etiam est nostro modo intelligendi diuina personalitatis infinitas: Altera respectu diuina natura simpliciter infinita, quam terminat; altera respectu creatæ & creabilis naturæ, quam potest, si Deo placuerit, terminare; sed hæc secunda consequitur ex prima. Nam, quia diuina personalitas naturam terminat simpliciter infinitam; ideo perfectionem habet in ratione personalitatis & termini simpliciter infinitam, secundum quam in se continet eminenter omnem creatam personalitatem, & subsistentiam; & quia terminare naturam, ut sic (quod est proprium subsistentiæ munus) nullam dicit per se, rationem, vt ostendimus: ideo, si personalitas seu subsistentia fuerit infinita, qualis est diuina, non solum propriam, sed etiam aliquam naturam poterit terminare; igitur ex hoc ipso, quod diuina personalitas terminus est infinitus naturam Dei infinitam terminans adæquatè, habet, ut possit etiam quamlibet creatam naturam terminare; diuinam enim essentiam terminat personalitas, ut infinita sit, licet in terminando; atque ad cœlum creatas & creabiles omnes personalitates & subsistentias continens eminenter; ac per consequens, ut potens earum etiam naturas terminare, & vires omnium personalitatum & subsistentiarum excellentissime supplere. Quamuis itaque videatur diuina personalitas infinitas diuinam terminando naturam exhaustiri; propriæ tamen & absolute loquendo non exhaustitur, sed ea ratione tantum qua est natura diuina terminativa; quia non aliam posset sim-

A pliciter infinitam naturam terminare; quatenus autem creatam potest naturam terminare, nō exhaustur ex eo, quod terminus est natura diuina; sed hoc ipso fit potens alias etiam naturas, scilicet creatas & creabiles terminare usque in infinitum; quæ est alia ratio infinitatis diuinæ subsistentiæ. Quemadmodum etiam intellectui & voluntati Dei duplex tribui potest infinitas: altera ad intra, quæ scilicet Pater intellectu, veluti potentia filium generat infinitum, & Pater simul & Filius per voluntatem spirant Spiritum sanctum, utriusque infinitate perfectionis æqualis: altera diuini intellectus & voluntatis infinitas nunquam caput ad extra; quia tres diuinæ personæ per intellectum & voluntatem possunt creaturem perfectiores & perfectiores producere usque in infinitum. Et quamvis priorem intellectus & voluntatis infinitatem dum iam dicta, scilicet Filii & Spiritus sancti emanationes, adæquent & exhaustant; posterior tamen earundem potentiarum infinitas, integra semper & inexhaustibilis perseverat; quæ tamen in illa priori infinitate, veluti in radice & causa virtuali seu ratione fundatur. Ut enim ait S. Thom. prima parte, q. 45. art. 6. Diuine personæ secundum rationem sua processionis habent causalitatem respectu creationis rerum. Cuius rationem ibidem assert: Quia Deus est causa rerum, per suum intellectum & voluntatem, sicut artifex rerum artificialium: artifex autem per verbum intellectu conceptum, & per amorem sua voluntatis ad aliud relatum operatur. Vnde, & Deus Pater operatus est creaturam per suum Verbum, quod est Filius, & per suum amorem, qui est Spiritus sanctus, &c. Igitur ea virtutis infinitas, quæ diuino conuenit intellectui, & voluntati in ordine ad creaturem, ex ea nascitur infinitate, quam haber intellectus diuinus & voluntas in ordine ad personarum emanationes secundum perfectiōnem simpliciter infinitas. Sicut ergo diuini intellectus & voluntatis infinitas, non quo ad omnem, sed quo ad unam tantum rationem adæquatur & exhaustur in emanatione Verbi, & amoris: remanet autem inexhaustibilis respectu producibilis creature, sic infinitas terminativa, quæ conuenit substantia personali in actuali terminatione, diuine naturæ secundum unam duntur; rationem adæquatur & exhaustur: non vero secundum aliam, quæ creatam & creabilem respicit naturam eadem infinita subsistentia terminabilem.

Quarto sciendum est, Incarnationem ex duplice capite posse considerari, scilicet ex parte naturæ assumpta, & ex parte personæ assumentis & assumptionem terminantibus: si considereretur quo ad assumptam naturam finita est, & potest Deus effectus alium ea nobiliorem producere, puta, si naturam assumeret substantia spiritualis; sed quo ad assumentem personam, quæ terminus est assumptionis & assumptionis naturæ, nihil à Deo nobilius effici potest Incarnatione Verbi; quia terminus Incarnationis & assumptionis humanitatis est persona dignitatis simpliciter infinitæ, quæ Deus est. Ita D. Th. 1. p. q. 25. a. b. & in 1. d. 4. q. 1. a. 3. Vbi materiam hanc explicat diligenter.

Quinto notandum est in Incarnatione nullam in persona diuina, quæ per assumptionem humane naturæ fit homo, fieri mutationem sed in assumpta tantum humanitate; cuius rationem assignat S. D. infra q. 16. a. 9. ad 4. & a. 6. ad. 2. per assumptionem humanæ naturæ, quæ fit homo, & per assumptionem humanæ naturæ, quæ fit homo, & per assumptionem humanæ naturæ, quæ fit homo,

mutatio, sed dicitur, tunc fieri est mutari; & hoc contingit in omni astantia, nisi per hoc, quod de mutatione & mutatione dicuntur, possunt de novo predicari de aliquo absque eius mutatione; sicut homo de novo fit dexter absque sua mutatione per motum illius, qui fit ei simus. Vnde in talibus non oportet omne, quod dicitur fieri, esse mutantum, quia hoc potest accidere per mutationem alterius, & per hunc modum Deo dicimus: Domine refugium factus es nobis. Esse autem hominem conuenit Deo ratione vniuersitatis, quae est relatione quendam; & ideo esse hominem predicatur de novo absque eius mutatione per mutationem humanae nature, quae assumitur in diuinam personam, & ideo, cum dicitur, Deus factus est homo, non intelligitur aliqua mutatione ex parte Dei; sed solum humanae naturae. Hec ibi S. D. Quorum verborum sensum tripliciter

*1. sent Caiet. explicat Caiet. Nam primò in allegata q. art. 1. ad quartum ait non dixisse D. Thom. vniuersitatem, ratione cuius est hac prædicatio, esse relationem aut relatiuam, sed quod relationem importat, hoc est, connotat; & propterea, licet vno naturæ humanae ad Deum sit substantialis; quia tamen connotat relationem; id est nomen prædicatum secundum illam non sequitur regulam absolutorum ab æterno. Secundò ibidem ait, exponi posse dicendo, quod homo prædicatur de Deo ratione vniuersitatis in persona, quae vno est fundamentaliter substantialis, & formaliter relativa; sed prædicatio est ratione vniuersitatis fundamentalis, quae significatur per vniuersitatem formaliter, sicut differentia per proprietatem solet significari, & quia illa fundamentalis vno, quae fundat prædicationem hanc, habet modum relatiuum, quo ad hoc, quod de novo posita in persona Verbi nullam in illa mutationem ponit, nisi relatiuum, non relatione reali; sed rationis; id est affirmat S. D. eam importare relationem; ac proinde non sequi regulam absolutorum ab æterno, quae, si Deo de novo apponenterentur, aut ab eo tollerentur, in eo ponenter mutationem. Sed quoniam adhuc hæret ances animus non videns per hanc explicari proprium, ac primum illius responsionis D. Tho. fundamentum: Propterea Caiet. in eadem q. 16. art. 6. circa responsionem ad secundum D. Th. tertiam adhibet expositionem dicens: Quamvis fieri hominem absolu-
E
tè importet mutationem in subiecto acquirentem humanam naturam, puta in materia; tamen personam aliquam fieri hominem non importare mutationem in persona acquirente humanam naturam: Cuius differentiae rationem affert; quia subiectū, quod fit homo, per transmutationem sui acquirit esse humanum: sed persona, quae fit homo sola noua personatione humanae naturæ fit homo; personare vero naturam humanam non est mutari, sed subsistere nunc primò in illa; & hoc modo Filius Dei, qui prius non erat homo, factus est homo; quia scilicet prius non personalabat humanam naturam, & eam in tempore cœpit personare; & per hoc acquisiuit primò esse substantiale humanae naturæ, & non solum esse relatiuum. Quam doctrinam sequitur Medina in prologo, quæst. 2. in response ad 2. arg. & in Commentario dicti art. 6. Addit autem Medina non esse eandem rationem de Angelo, qui, si assumeret (inquit) naturam humana, mutaretur & perficeretur; quoniam Angelus de se non habet illud esse substantiale; sed tantum per humanitatē: Deus autem omnem habet in se perfectionem sine humanitate præcisus omnibus imperfectionibus, quo fit, vt Deus non sit factus melior per Incarnationē, quā-*

quam fortasse concedi posuit factū esse perfectio-rem extensiū.

Et hoc ut solido & per se sufficienti fundamen-
to sibi proposito defendit Valentia propterto se- Valentia.
tū, Deū per Incarnationē non esse mutatū di-
cens, tunc fieri, vt res mutetur, quādō aliter sim-
pliciter & absolute habet, quā prius; quia mu-
tatio est entis in potentia simpliciter; & ideo rem,
quae eminenter aliquid prius habebat, nō mutari
proprii, si illud acquirat postea formaliter; quia
nō simpliciter & absolute illo prius carebat, ne-
que rem mutari, nisi quando est in potentia re-
ceptiva simpliciter respectu eius, quod recipitur;
Verbū autem diuinum habebat prius rem, id est
perfectionē humanitatis eminenter, sic videlicet,
vt posset illam efficere, & etiam sine illa facere,
quidquid illa tāquam causa efficiens, vel coeffi-
cīes posset facere id, quod est perfectionis in hu-
mana natura.

Sed, vt mihi videtur, hic secundus dicendi modus Refutatur
omnino falsus est: Nam ad tollēdā à persona car- Valentia.
nem assumente mutabilitatem, neque sola suffi-
cit hæc eminētialis assumptæ naturæ cōtinētia,
neque est absolute necessaria. Probatur: Nam
Sole eminenter est calidus; & tamē vere mutare-
tur, si fieret formaliter calidus, & Angelus vir-
tutes habet Cardinales secundū eminētiores
actus, quām homo; & tamen, si haberet eas secundū
actus homini conuenientes, mutaretur;
quia id, quod prehabet eminenter perfectionem
aliquam limitatam; si postea illam formaliter in-
se recipiat, aliquid habet de novo quod ante nō
habebat: eo quod limitata perfectio dicit limita-
tionem, & modum imperfectum, qui forma-
liter non includitur in forma, vel actu eminē-
tiori: Deinde, si talis perfectio limitata recipie-
retur in subiecto, & illud actuaret, & illi nouum
esse accidentale conferret: igitur ea recepta mu-
taretur. Secundum vero (scilicet non esse nece-
ssariam continentiam illam eminentialem, ne per-
sona naturam alienam assumendo ad sui vnitatis
mutetur) sic probatur: Angelus non conti-
net eminenter humanam naturam; cum non pos-
sit ipsam producere, & tamen, si detur illum vni-
niri personaliter humanitati nulla fieret mutatio
realis: Nam vt Angelus vniatur humanitati suf-
ficiet humanitatem ipsam mutari, & ad Angelicam
substantiam eleuari hoc ipso, quod ab ea
terminatur: quia terminare non est agere, aut a-
ctus secundus propriè loquendo, nec nouam ad-
dit termino præsertim substanti perfectionem,
aut actualitatem, sed ipsum terminum adiungit
rei, seu naturæ terminata, ita vt omnis noua per-
fectio fiat in natura terminata; igitur, si nostram
Angelus assumeret humanitatem, nulla realis fie-
ret in eo mutatio, sed tantum humanitas; tunc enim
Angelus non per potentiam passiuā; sed so-
la perfezionē humanitatis acquireret esse ho-
minem.

Ex his patet, primò propositionem illā Caiet. videlicet: Personā fieri hominē nō importat mutationē in persona acquirente humanitatē, esse verā de omni persona, siue careat, siue nō careat potentialitate; quoniam in casu dato, quāuis impossibili, quod Angelus humanae naturæ personaliter vniretur, potentialitas personæ Angelii nulla prorsus esset in ordine ad humanitatē, aut ad esse hominem; quia nō vniretur, nisi ratione substantiæ, seu personalitatis, quatenus formaliter terminus est, qua ratione nulla conuenit ei potentialitas, aut noua aliqua addit actualitas, vt antè diximus: alia vero potentialitates Angelicæ per-
sonæ conuenientes mēre per accidens; & im-
pertinet.

3. Sætentia a
liquorum
Thomistæ
Tum.
6. Tho.

pertinenter se haberent in ordine ad uniuersitatem.
Secundò patet falsum esse, quod quidam recentiores Thomistæ dicunt, nimis D. Tho. in 3. d. 1. quest. 1. art. 1. ad 1. asserere Verbum, ideo in Incarnatione non fuisse mutatum; quia mutari est aliter se habere, vel de novo aliquid acquirere ratione potentiae passiæ, quam habet; non autem, si aliquid acquirat de novo ratione suæ actualitatis & potentiae actiæ, & ratione potentiae passiæ seu potentialitatis, quam habet res acquisita; sicut essentia diuina non mutatur; quia de novo fit species intelligibilis beati, nec Deus mutatur, quando fit adiutor nosfer; quia hoc nouum fieri & nouum esse adiutorem, vel speciem conuenit Deo ratione suæ actualitatis, & nostra potentialitatis passiæ; sed mutatur nos; quia per receptionem speciei vel auxilij habemus de novo aliquid absolutum ratione nostræ potentiae passiæ. Et quia (inquiunt) Deus factus est homo ratione suæ actualitatis, & ratione potentiae passiæ, quæ erat in humanitate: id est humanitas mutatur, & non Deus. Sed D. Th. 1. cit. manifestè docet oppositum: Nam ibi natura declarans relatiuorū tertij modi ait, alterū relatiū, puta scibile, dici de novo relatiū ad alterū nulla facta mutatione circa ipsum scilicet scibile; quia scibile non dicitur per potentiam passiā, quæ sit in ipso, sed per potentiam, quæ est in scientie; ita (inquit) Deus dicitur vniuersitatem non per mutationem sui, sed eius cui vniuersitatem: & similiter, cū dicitur vniuersitatem, hoc non dicitur per potentiam aliquam passiā in Deo existentem; sed per potentiam, quæ in creatura est, vt vniuersitatem possit; & statim addit, dici non posse, quod vniuersitatem non dicit potentiam passiā, sed actiū; quia cum hæc actio, quæ est vniuersitatem, conueniat roti Trinitati, etiam vniuersitatem, si dicit potentiam actiū, erit commune roti Trinitati, & non soli congruet filio; Itaque modus illi dicendi, contrarius est doctrinæ D. Th. qui loc. not. potentiam quidem passiā excludit ab altero relatiuorum; non tamen actiū illi potentiam tribuit in ordine ad alterum; quia non est verum vniuersaliter, vt patet in Mysterio Incarnationis, in quo sola personatione, quæ non est actio, Filius Dei factus est homo; nec in humanitate ponit potentiam passiā respectu personalitatis, sed dicit in ea esse potentiam, quæ vniuersitatem possit: Verè enim non est talis in humanitate potentia; alioquin diuina personalitas esset eius actualitas, & forma, quod est absurdum. Quamvis autem nulla realis, & propriæ dicta mutatio fiat in persona, quæ sit homo, per hoc, quod de novo terminat humanitatem, & eius assumptionem ad vniuersitatem suæ subsistentiæ; non tamē fit consequens posse diuinam personam aut essentiam esse terminum transubstantiationis humanitatis in ipsum; quoniam, vt E q. 2. a. 1. adquirit Medina, transubstantiatio semper est inter duas res, quæ communicant in entitate transmutabili, vt satis clare significat S. D. infra q. 75. a. 4. Igitur hæc mutatio fieri non potest, nisi inter res creatas. Secundo, id, in quod aliud ita concurrit: Incipit esse id, quod antea non erat scilicet id, in quod res creata conuersa est. Tertiò transubstantiatio est productio rei, in quam fit transubstantiatio, non simpliciter; quia iam præcerat illa res secundum se, sed quatenus de novo est id, in quod aliud est conuersum; ac proinde, vt sic dependet ab actione agentis, & per eam producitur. Difficultatem hanc uberrimè versat, ac bene definit Suarez tom. 3. disp. 50. s. 2.

Medina.

Suarez.

A Postremò supersunt multæ insignes difficultates, ex quibus pendet huic Controversie plena resolutio; sed, quia non expedit eas ordine questionum, & articulorum, & totius huius tractatus doctrinæ turbato ex proprijs fedibus huc eas omnes euocare, ne Theologi nouij confundatur intelligentia, suis eas locis duximus esse reseruandas, in quibus à D. Th. & expositoribus examinantur: interim videant, qui voluerint, quæ de proposita difficultate scribunt Medina in 2. q. introductoria. Valentia, disp. 1. pñmto 2. & Suarez, disp. 8. sçt. 3. nobis enim hæc pauca in proprijs fedibus vberius discutienda sufficiunt. Quibus præmissis probandum esset Incarnationis Mysterium per actiū Dei potentiam, suæ secundum potentiam logicam esse possibile; sed quia loca superius indicauimus, ex quibus desum facili possum innuera cuicunque generis argumenta, ad eos fontes lectorem remittimus, vt inde, quælibi placuerint, hauriant; maxima verò omnium apud Catholicos probatio est, quod Incarnationis Mysterium à Deo fuisse peractum diuina testantur eloqua; id verò, quod diuina potentia factum est, certè possibile fuit, per eam fieri.

PRIMA CONCLUSIO Mysteriū Incarnationis,
doct. fides catholica. Conclusionem hanc latè probat Medina, & alij supra notati.

SECUNDA CONCLUSIO: Mysterium Incarnationis est appellandum possibile non potentia physica, sed potentia logica, & consequenter etiam secundum actiū Dei potentiam. Hæc patet ex dictis in primo Notabilis.

Contra primam Conclusionem sunt argumen- Arg. & sol. ta, quæ proponit, & solvit S. D. in 3. d. 1. q. 1. a. 1. Obiectio cō- & alij antiqui scolastici in eadem distinctione; qui- deducte & probat. bus addit ea, quæ referunt, & solvunt Medina, & Valentia locis alleg.

Contra eandem Conclusionem est hoc argu- obiectu- mentum: Deo, quia suprema veritas est & summa boritas, repugnat falsitas & malitia, non solum in natura propria, sed etiam in aliena; ergo, quia summa est immaterialitas, & immutabilitas, & vita, repugnat ei non solum in propria, sed etiam in aliena natura esse materialem, mutabilem & mortuum; igitur ei repugnat incarnari. Probatur haec consequentia: Quia Deo Incarnato conueniunt istæ conditiones, in assumpta, seu secundum assumptam humanitatem. Et Confirmatur primo, conf. 1. quia, si possibile esset Deum incarnari, iam non intelligeretur, esse summè immaterialis & immortalis; ergo non intelligeretur Deus. Consequenter patet; quia Deus est id, quo nihil intelligi potest immaterialius & immortalius. Antecedens verò probatur. Quoniam illud intelligitur esse immaterialius & immortalius, quod neque in propria, neque in aliena natura potest esse materiale aut mortale, sicut illud intelligitur esse veracius, & magis impeccabile, quod neque in propria neque in aliena natura potest mentiri & peccare. Secundo confirmatur, quia magis distat conf. 2. Deus & Creatura, quæ assensus & dissensus; amor & odii eiusdem obiectu; & magis, quam substantia & accidens. Major probatur; quia illa non distat in infinitum; sed sunt eiusdem ordinis & aliquando eiusdem generis: Deus autem & Creatura non sunt eiusdem ordinis, sed distant in infinitum. Minor autem probatur; quia si quis haberet simul amorem & odium Dei, haberet simul duos ultimos & oppositos fines, & simul esset in gratia & in peccato, quod implicat

Medina
Valentia.

plicat contradictionem; & similiter, si substantia existeret per existentiam accidentis, simul haberet existentiam in alio & non haberet existentiam in alio sed per se; quae sunt expressae contradictionia. Respondeatur nullam esse consequentiam. Ad probationem negatur etiam consequentia; Cuius ratio est; quia priuationes inclusae in differentijs specierum minus perfectarum, vel etiam purae priuationes opponuntur tantum quibusdam particularibus perfectionibus & bonis, sicut nigrum albo, irrationale rationali, mors vita, & in proposito materiae immateriali, & mutabile immutabili, ut sic; non autem Deo opponuntur, aut eius bonitate priuant, prout est in se ipsa, seu prout est bonitas Dei; at falsitas & malitia moralis Deo, prout in se ipso est, opponuntur: & idcirco illa Deo non repugnant in aliena natura subsistenti; haec veroque modo Deo repugnant scilicet prout in se est, & vt est suppositum alienae naturae. Declarantur haec; quoniam infirmitas & mors Petri opponuntur saluti & vita Petri; non autem aliorum hominum vel Angelorum aut Dei; quoniam haec priuationes a solo Petro tollunt oppositas formas suae bona; non autem a ceteris hominibus, & multo minus ab Angelis, aut a Deo; sed falsitas & malitia moralis, quia mala sunt intellectualis naturae, quatenus intellectualis natura est, secundum eius, scilicet formalem rationem absolute, & communissime sumptam, quatenus scilicet communis est analogie nobis, Angelis & Deo, non opponitur obiectiu tantum veritati & bonitati eiusdem subiecti; sed opponitur etiam veritati & bonitati ipsius Dei secundum se. Ex g. falsitas haec; homo non est animal, non tantum opponitur huic veritati: homo est animal; & eam tollit ab eodem intellectu, ad eum vt non possint simul in eodem intellectu conuenire; sed etiam quantum sit ex se, opponitur etiam unicuique verro iudicio, tam Angelico quam Diuino & illud tollit. De malitia veroe morali diuinae legi contraria; ac praesertim de odio Dei perficere constat illud non opponi tantum actui charitatis debito inesse subiecto habenti odium, sed etiam quantum est ex se, opponi bono diuino & illud destruere: primo, quia praesigit voluntati alium ultimum finem, praeter Deum; ac proinde tollit a Deo rationem ultimi finis & summi boni: & per consequens Deum, quantum in se est, omnino destruit, licet illum actu non tollat, eo quod sit ens simpliciter necessarium. Secundo, quia fundatur in iudicio falso, quod opponitur recte dictamin naturae intellectualis, etiam diuinae dictantis Deum non esse odio habendum, sed summè diligendum. Denique tam falsitas, quam malitia moralis sunt mala naturae intellectualis absolute, & secundum se consideratae, etiam, vt est in Deo; quamvis natura diuina ob suam talem scilicet infinitam, & simpliciter necessariam perfectionem illam non admittat. Ad primam confirmationem negatur antecedens: Ad cuius probationem negatur assumptum; quoniam esse materiale aut mortale secundum naturam assumptam, nihil minuit de immaterialitate & immortalitate Deo secundum propriam naturam, & vt Deus est, conueniente, sed indicat infinitatem Dei impliciter secundum esse, & secundum personalitatem, qua potest terminare, quamcumque naturam etiam corpoream

& corruptibilem, secundum quam mutetur & moriatur: neque eadem ratio est de mendacio ad 2. Conf. de malitia morali, vt ante diximus. Ad secundam confirmationem negatur illatio; quoniam aliqua magis distare, quam alia contingit duplicitate; Uno modo in ratione entis, & ita magis distant Deus & creatura, quam alienus & dissensus, &c. Alio modo quo ad habitudinem seu proportionem illam, ex qua diuersarum rationum entia habent, vt possint ad inuicem conuenire; & hoc modo magis distant alienus & dissensus, &c. quam Deus & natura creata: & ideo possunt hec in uno supposito conuenire: illa vero non possunt eidem simul inesse secundum idem, &c. Quemadmodum etiam materia & forma; substantia & accidens magis distant, in ratione entis, quam duæ albedines & duæ formæ substanciales; & tamen ille simul esse possunt in eodem; haec veroe minime: quoniam in illis est habitudo, seu proportio, ex qua habent, vt possint in unum conuenire, que non est in ipsis: materia namque habitudinem habet potentiam, & subiecti ad formam, & substantia similem habet habitudinem ad accidens; talen autem habitudinem non habent duæ albedines, aut duæ formæ substanciales inter se: Sic itaque Deus & humanitas, quamvis in ratione entis distent in infinitum: habent tamen habitudinem inter se terminabilis & terminantis; & ideo possunt vniuersi in una subsistente persona: substantia veroe non habet ad accidens habitudinem terminabilis & personabilis ab eo: neque accidens tantum perfectionis est, vt eminenter in se præ habeat perfectionem substancialis & existentiae substancialis: & ideo impossibile est, substancialiam existere aut personari per aliquod accidens, & similiter alienus & dissensus, &c. nullam habent habitudinem inter se ratione cuius possint simul eidem inesse, sed oppositionem habent naturalem, ex qua unum extreum tollit rationem formalem alterius obiectuum, qua sublata deficit actus, ex g. amor ad rem fertur representatam vt bonam; & ideo non potest terminari ad rem representatam vt malam formaliter; & contra veroe odium ad rem fertur representatam, vt malum, & substantiam mali & propterea contradictione est, vnam & eandem rem iub eadem ratione formalis simul amari & odio haberi.

Alia argumenta, quae difficultates implicant inferius suis locis examinandas, omitimus.

Contra secundam Conclusionem probat quidam recentiores Mysterium Incarnationis non esse possibile logicè: quia teste D. Tho. in i. p. q. 25. a. 3. ad 4. & q. 46. a. 1. ad 1. possibile logicè est illud, quod est possibile ex habitudine terminorum, qui ex se non repugnant ad inuicem, sed isti termini Deus & homo significant naturas distinctas & repugnant in eodem supposito; ergo Minor est D. S. infra q. 16. a. 1. ad 1. dicentis, propositionem hanc: Deus est homo, esse in materia repugnare ex parte naturarum.

Secundum probant Mysterium Incarnationis esse possibile Physicè: Quia teste August. Epist. 8. Incarnatio est possibilis ex omnipotentia facientis; sed omnipotencia Dei est physica; ergo. **Ter-**tiè, Incarnatio est physicè causata, & non ex natura extremonum, sed ab aliquo extrinseco; ergo datum potentia physica, per quam caufetur, & sic possibilis. Probatur consequentia: nam alias esset effectus physicus sine causa potente illum causare physicè.

Respondeatur ad primum, falsam esse minorem: **sot. prima** Ad probationem dico D. Thom. in illa respon-**s. Thom.** sione

24

Hinc oppositum docere; sic enim ait: *Quando forma diversa non possunt conuenire in unum suppositum, tunc oportet, quod propositio sit in materia remota; cuius subiectum significat unam illarum formarum, & predictatum aliam; sed quando duas forme possunt conuenire in unum suppositum, non est materia remota, sed naturalis, aut contingens, sicut cum dico, album est musicum: Naturae autem diuinae, & humanae, quibus sint maximè distantes; tamen conuenient per Incarnationis Mysterium in uno supposito, cui neutra illarum inest per accidens, sed per se; & ideo haec propositione: Deus est homo, non est neque in materia remota, neque in materia contingentia, sed in materia naturali; & predicatorum deo non per accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi, non quidem ratione forma significata per hoc nomen Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanae naturae.* Hac ibi S. Tho. ex quibus apparet secundum eius mentem terminos huius propositionis: Deus est homo, non significare naturas repugnantes, sed maximè conuenientes in codem supposito.

S. 2.

Ad secundum dico, nullam esse consequentiam; quoniam possibile physicè dicit possibile per potentiam ordinis naturalis intrinsecam actuam, aut passiuam: Mysterium autem Incarnationis neutro modo est possibile; nulla enim est in humanitate potentia naturalis actiua, aut passiva ad unionem hypostaticam cum persona diuina, neque in diuina persona est aliqua potentia passiva, ut patet, neque actiua ad ordinem pertinens naturalem; quia potentia Dei ad effectus supernaturales Deo conuenit, ut agenti supernaturali; & proinde pertinet ad ordinem supernaturalem; ergo Mysterium Incarnationis possibile, non per intrinsecam aut ordinis supernaturalis potentiam, sed ex habitudine terminorum, & per Dei potentiam actiua supernaturali, cuius obiectum est ens super naturale possibile logicè. Hæc verò potentia pars est omnipotentiæ, cuius obiectum est possibile logicè, tam ordinis naturalis, quam ordinis supernaturalis.

S. 3.

Ad tertium dico falsam esse consequentiam; ad eius probationem dico Incarnationem non esse effectum physicum, id est naturale, aut ad ordinem naturali pertinente; sed est effectus omnino supernaturalis; & ideo non causatur ex potentia naturali actiua, aut passiva, sed ex actiua Dei potentia supernaturali, & ex potentia humanitatis obedientiali: potest tamen & debet Incarnatio dici effectus physicus, id est realis, & non ratione vel imaginatione confectus, sed effectui secundum hunc sensum physico non respondet actiua potentia physica in nostro sensu, & multo minus passiva, sed potentia actiua physica, id est realis, quæ est omnipotentia Dei; sed de tali effectu, & tali potentia non loquitur conclusio nostra.

ARTICVLVS II.

Virum necessarium fuerit ad reparationem Generis humani, Verbum Dei incarnari.

2.

3. d. 4. q. 3. **A**d secundum sic proceditur. Videlur, quod non fuerit necessarium ad reparationem humani generis verbum Dei incarnari. Verbo enim ad. 2. Et d. Dei, cum sit Deus perfectus (ut in primo habuit 43 a. 2. q. 2. est:) nihil virtutis per carnem assumptam accre- ad 2. Et 2. uit. Si ergo Verbum Dei incarnatum humanam ad 2. Et p. naturam reparavit, etiam absque carnis assumptione 43. c. 6. ne eam potuit reparare.

Præterea: Ad reparationem humanae naturae, quæ per peccatum collapsa erat, nihil aliud requiri videbatur, quam quod homo satisfaceret pro peccato. Sed homo, ut videtur, satisfacere potuit pro peccato: non enim Deus ab homine plus requirere debet, quam posse: & cum prouor sit ad misericordium, quam ad puniendum, sicut homini imputat ad penam actum peccati; ita imputare debet ad meritum actum contrarium. Non ergo fuit necessarium ad reparationem humanae naturae, Verbum Dei incarnari.

Præterea: Ad salutem hominis precipue pertinet, ut Deum reverentur: unde dicitur Mal. primo. si ego pater, ubi honor meus? si Dominus, ubi timor meus? Sed ex hoc ipso homines Deum magis reverentur, quod eum considerant super omnia elevatum, & ab hominum sensibus remotum: unde in Psalm. 62. excelsus super omnes gentes Dominus, & super calos gloria eius, & postea subditur; quis sicut Dominus Deus noster? Quod ad reverentiam pertinet. Ergo videtur non conuenire humano saluti, quod Deus nobis similis fieret per carnis assumptionem.

Sed contra: illud per quod humanum genus liberatur à perditione, est necessarium ad humanam salutem. Sed mysterium diuinae incarnationis est huiusmodi: secundum illud Ioh. 3. sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Ergo necessarium fuit ad humanam salutem Deum incarnari.

Respondeo dicendum, quod ad finem aliquem dicitur aliquid esse necessarium duplum. Vno modo, sine quo aliquid esse non potest: sicut cibus est necessarius ad conseruationem humanae vita. Alio modo, per quod melius, & conuenientius peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est ad iter. Primi modo. Deum in incarnationi non fuit necessarium ad reparationem humanae naturae: Deus enim per suam omnipotentem virtutem poterat humanam naturam multis alijs modis reparare. Secundo autem modo necessarium fuit Deum in incarnationi ad humanam naturam reparationem. Unde Aug. dicit 13. de Tri. c. 10. verum etiam ostendamus non alium modum possibilem Deo desuisse (cuus potestari omnia qualiter subiaceant) sed sanande misericordie conuentiore alium modum non fuisse. Et hoc quidem considerari potest quantum ad promotionem hominis in bonum. Primi quidem quantum ad fidem: que magis certificatur ex hoc, quod ipsi Deo loquenti creditur. Unde Aug. dicit 11. de Civit. Dei. Ut homo fidelius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Dei filius homine assumpto constituit, atque fundavit fidem. Secundi quantum ad fidem: que per hoc maximè erigitur. Unde Aug. dicit 13. de Trin. Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, quam ut demonstraretur nobis, quantum diligeret nos Deus: quid vero hius rei isto indicio manifestius, quam quod Dei filius natura nostra dignatus est in re consortium? Tertiù quantum ad charitatem: que maximè per hoc excitatur. Unde Aug. dicit in lib. de caribechianis rudibus: que maior est causa aduentus Domini: nisi ut ostenderet Deus dilectionem suam in nobis. Et postea subdit. Si amare pigebat, saltem rem amare non pigebat. Quarid, quantum ad rectam operationem: in qua nobis exemplum se prebut. Unde Aug. dicit in quadam sermone de natu. Domini. Homo sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhibetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur: Deus factus est homo. Quintid, ad plenam participationem diuinitatis: que vera est hominis beatitudo, & finis humanae vita. Et hoc collatum est nobis per Christum humanitatè: Dicit enim Aug. in quadam sermone de Natu. Domini. Factus est Deus homo: ut homo fieret Deus. Similiter, & hoc vilie fuit ad remotionem mali.

Primi